

ÉPÍTÉSZETI SZEMLE

SZERKESZTI: BOBULA JÁNOS.

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, VII., SZÖVETSÉG-U. 45.
hová a kéziratok küldendők.

← Megjelen évenként 12 füzet. →
Kéziratokat vissza nem küldünk.

ELŐFIZETÉS:

Egész évre 8 frt. — Félévre 4 frt. — Negyedévre 2 frt.

* Hirdetések felvételnek SZIGETHI EMIL kiadóhivatalában: *
VII., Szövetség-utca 45.

„HIVATALOSAN TERVEZNI ABSZURDUM —

V_x. és ennek soha sem volna szabad megtörténni.»

Ezeket a nevezetes szavakat mondotta el NEY BÉLA, igen tisztelt kartársunk és ministeri osztálytanácsos, a magyar Építész Egylet február hó 28-án tartott nyilvános építészeti szakosztály ülésén; a mely szavakért hálás köszönetet kell köteleességszerűleg nyilvánítanunk kartársunknak annál inkább és annál készségesebben, mert a mint maga mondotta — «ez volt mindig a meggyőződése» és ő «soha nem állította, nem is mondotta, nem is képzelte, nem is gondolta, hogy egy hivatal valaha tervezzen!» .. (Pedig a hivatalok megnyit terveznek! — rosszul).

Minekelőtte azonban kartársunk kijelentéseivel és az azokhoz fűzött ellenvetésekkel foglalkoznánk, első sorban örömmel kell konstatálnunk, hogy a «Magyar Mérnök és Építész Egylet», — a melyet mi eddig pigramasszá-nak több ízben jeleztük — a magaslat ama színvonalára kezd lépni, mely őtet isten és világ előtt megilleti. Ez az egylet kezdi megérteni kötelességét. És ezért megérdemli az egész technikai kar hálás és őszinte köszönetét.

Ez az egylet, mely már-már — a mint szokás mondani — majd a saját zsírjába belefutott és stagnációba esett — tekintélyes, kiváló tagjai és saját nagysága folytán, — az utolsó közgyűlése után napvilágra hozott életrevaló megnyilatkozásai miatt kényszerít minket, hogy lapot emeljünk előtte, mely oly újításokat és intézkedéseket akar életbe léptetni, a melyek az egész technikai karnak, és így a közügynek javára fognak válni és a melyek végre valahára kiszabadítják a technikai kart a kötött — természet-szerűleg kötött — bürokratikus, hivatalos láncokból.

De ez időszerint nem az a fődolog, hogy az egylet hogyan és mit tesz, — hanem a fődolog az, hogy egyáltalán tesz. Megbírálás tárgyát képezhetik a helyes, vagy helytelen intézkedések, ha azok megtétettek; de ha nem tétettek meg, akkor nem lehet róluk szólni. — Akár jó, akár helytelen irányban tesz tehát az egylet valamit, üdvözöljük a tevékenység terén.

Ugyanez áll az egylet építészeti szakosztályáról is, a mely kibontakozott kicsinyes tárgyalásaiból — vagy jobban mondva ülésezéseiből és életrevaló ügyekkel foglalkozik.

E téren pedig NEY BÉLA kartársunké az érdem.

Igaz ugyan, hogy neki ad personam nem nagy öröme lett momentán kezdeményezéséből, de meg vagyunk róla győződve, hogy annál nagyobb örömet okoznak neki is a következmények, és mint fenkölt szellemű férfiú, a ki a célt tartja szeméi előtt, türelemmel bevárja a fejleményeket abban a hitben, hogy a kezdeményezőknek rendszerint — ez a sorsuk. Kartársunk jól fog visszaemlékezni arra az időre, mikor egynéhányan huszonnégy évvel ezelőtt az egylet építészeti szakosztályát felráztuk az alvásból, — minő szegények voltunk akkor. És íme ma kezdünk komolyan, méltóságteljesen dolgozni.....

Türelemmel vártunk, néha duzzogtunk, néha ellenfeleskedtünk, néha a kétségbeesés jelei mutatkoztak rajtunk, — de türelemmel mégis csak bevártuk a hajnal piros fényét.

Áttérve már most NEY BÉLA kartársunk javaslatára, e helyütt csak azt tartjuk szükségesnek jelezni, hogy azt, fontosságánál fogva, e cikkünk végén közöljük a célból, hogy egész objektivitással mi is megtehessek reá észrevételeinket.

Már fentebb kiemeltük, hogy üdvözöl-

jük a tevékenységet. De minden elismerésünk mellett, mely az általánosságra vonatkozik, NEY BÉLA kartársunk javaslatát nem helyesljük, elfogadásra általánosságban sem ajánlhatjuk.

Mert: ha el is tekintünk attól az ellenvetéstől, hogy a javaslat szerint kontemplált közbeeső fórum egy policiális intézményt hozna az építészek nyakára, már azért sem fogadhatjuk el ezt a javaslatot, mivel ennek elfogadása által az építési ügy rendezése, — mely utóbbi időben oly örvendetes lépéseket tett előre, — egészen elposványosodna és a csonka intézkedéssel hosszú, — de hosszú időre, — mely időt sem e sorok írója, sem pedig NEY BÉLA kartársunk nem fogja megélni — elintézettnek tekintettnék.

Kartársunknak tudomása van bizonyára arról, hogy még HIERONYMI belügyministersége alatt az az építési törvényjavaslat, melyet hosszú utánjárás után elődje kezdeményezett, elkészült; hogy azt úgy az igazságügyi ministerium, valamint a kereskedelemügyi ministerium közgei letárgyalták, és hogy csak alkalmas időre és alkalmas személyekre várakozik, hogy valóságos törvény legyen belőle. Tudta bizonyára azt is, — mert hiszen az összes hirlapok irtak róla, — hogy a kormány tanulmányoztatta az építési ügyeket az ország valamennyi vidékein, mivel viszonyainknak megfelelő törvényt akart alkotni. Ily dicséretre méltó kezdeményezés után igazán rossz dolog lenne, ideiglenes «fórumokat» akarni alkotni.

Ily viszonyok között sem oportunosnak, sem illő dolognak nem tartjuk, hogy kar-

társunk a kárminő külön javaslatokat akarna életbeléptetni. De legkevésbé tudjuk helyeselni, hogy a kereskedelmi ministeriumhoz fordult előterjesztésekkel akkor, a mikor módjában állott a technikus kongresszus határozatai alapján és révén véleményét érvényesíteni. — Nem volt tehát szükség külön előterjesztésekre és legkevésbé olyanra, a mely az egész építészeti kart a hivatalos «vaskalaposság» alá akarná szorítani.

Ez a kifogásunk a külsőségre, vagyis az illendőségre vonatkozik. A dolog velejére áttérve, határozottan kárhozzátunk kell azt a tendenciát, hogy az építészeket akárminő hivatalos közeg dirigálja. Hisz láttuk, hogy a Mérnök és Építész Egylet hová jutott a hivatalos atyáskodással! — Hol lehetne ma a magas technikai kar, ha ez egylet élén nem hivatalos — általunk igen tisztelt — egyének állottak volna! és sajnos még ma is állanak. Nem kívánnak az építészek az ilyen hivatalos atyáskodásból semmit és az utolsó leheletig kénytelenek az ilyen tendencia ellen küzdeni, mert — eltekintve minden egyébgtől, — a hirdetett javaslat szerint kontemplált «fórum» tönkre tenné nemcsak az építészeket, hanem magát az építőművészetet is.

Az építési ügy rendezésére más mód nincs, mint a melyet mi már számtalanszor hangoztattunk, és pedig: az építési törvény meghozatala és az építészeti és építési kamara felállítása.

Ezzel megoldható minden kérdés, és így feleslegessé válik akárminő más intézkedés.

NEY BÉLA JAVASLATA

A MAGAS-ÉPÍTÉS-ÜGY RENDEZÉSÉRŐL.

Nem szükséges különösen hangsúlyoznom, hogy a társadalmi és köztevékenységnek alig van tere, a mely annyira rendezetlen, mint a magas-építési szaké.

Hogy a magas-építés-ügy fontossága sem a vele foglalkozók, sem az építetők szempontjából, sem pedig országos, közgazdasági tekintetben, nem kicsinyelhető, ez bizonyításra nem szorul, s elég csupán az építéssel foglalkozók ma már számilag

is tekintélyes karára és arra hivatkozni, hogy megbízható statisztikai adatok szerint, az utolsó 10 évet véve alapul, az a tőke, a melyet az ország évente magas-építésekbe fektet, megközelíti, vagy túl is haladja a 40 milliót, sőt bebizonyítható, hogy az e célra fölhasznált összeg évről-évre szabályos progresszióban növekszik.

Senki sem tagadhatja tehát, hogy a mikor immár sok száz főnyi, az építő-

szakban képzett egyén keres képességeinek és képzettségének megfelelő munkát, s ettől a munkakörtől jogos követelni a biztos existenciát, — és a mikor másfelől az építetők — az állam, hatóságok, testületek és egyesek — méltán óriásnak mondható tőkéket fektetnek évről-évre magas-építésekbe, mely tőkék értéke mi-ként való felhasználásuk tekintetében, a nemzetvagyron szempontjából is a legnagyobb figyelmet érdemli meg: senki sem tagadhatja — ismétlem — hogy a magas-építés-ügy országos fontosságú s annak az összes érdekeltek érdekében való rendezése nemcsak föltétlenül szükséges, hanem halaszthatatlan is.

Áttér ezek után a szerző az építési kamarák intézményére, mely eszmét e lapok szerkesztője 20 évvel ezelőtt megpendítette, törvényjavaslatot dolgozott ki, a melyet az Építész Egylet albizottsága magáévá is tett, — és azután így folytatja:

Közel fekvő volna a gondolat, hogy az építészeti ügy törvényhozási és kormányhatósági rendezésével kapcsolatosan s azzal egyidejűleg az építészeti kamarák intézményét is teremtsék meg, a meghozandó szabályok gyakorlati hatásosságának biztosítása érdekében.

Csak hogy itt — a kérdés beható tanulmányozásából származó meggyőződés szerint — legyőzhetetlen nehézségek tornyosulnak (?) utunkba.

Egyidőben sokat foglalkoztunk a «Műszaki kamarák» eszméjével; én magam is — még mint a M. Mérnök- és Építész-Egylet titkára — megkíséreltem azt kodifikálni, de utóbb, mikor a statutum tervezete már szinte készen volt, be kellett látnunk, hogy lehetetlen — ez idők szerint még lehetetlen (?) — e tervet megvalósítani s hogy hamis uton (?) indultunk el, a mikor ezt az eszményt, a mely nekünk még most megközelíthetetlen, (?) tűztük ki célunkul.

Arra, hogy bizonyos egy hivatással bírókat kamarába lehessen egyesíteni, mindenekelőtt az szükséges, hogy ezek az egyhivatásúak, egyenlő kvalifikációval s egyenlő jogokkal bírjanak (ez épen nem szükséges), mert csak így lehet működésüket bizonyos körbe, megállapított határok közé szorítani s egyazon köteleseket és terheket róni rájuk, mert ez a «kamara» fogalmától elválaszthatatlan.

Az építészet terén hivatásszerűen foglalkozók pedig nagyon különböző minősítéssel bírók lehetnek, a mi az építészet

hármias — művészet, tudomány és ipar — minőségéből megmagyarázhatóan következik. — Attól, hogy valaki csak egyetlen úton, bizonyos kiszabott disciplinák végzése által nyerhessen jogot a magas-építészet terén való foglalkozásra, még meglehetősen távol vagyunk; szinte bizonyos tehát, hogy nemcsak vannak, hanem még jó hosszú időn át lesznek is olyanok, a kik nem a rendes iskolai úton szerezték képzettségüket, e szerint a kellő formai kvalifikációval nem rendelkezve, a kamara körébe nem lennének bevonhatók (miért nem?), s vagy végképpen el kellene őket tiltani arról a térről, a mely nekik ekkoráig kenyeret adott — a mi pedig a méltányos igazsággal teljesen összeegyeztethetetlen, — vagy pedig eltűnni az ő kamarán kívüli működésüket. Ez utóbbi esetben pedig méltán kérdezhetnék a kamarába bekényszerített kvalifikáltak: hogy vajjon büntetés jár-e nekik azért, hogy oklevelet szereztek? Mert hiszen a kamarába tartozás, ha érdemes jogokat nem biztosíthat, ha a működés terét nem képes a kamaratagok számára épen tartani, de viszont korlátozásokkal, köteleességekkel és költségteherrel is jár: tényleg büntetés-számba menne azokkal szemben, a kik nem szerezvén meg a taggaléltel föltételét — a kamara terheitől egyszerűen mentek maradnának!

Én javaslatot kívánok tenni, a mely szerint a törvényhozási, vagy akár rendeleti (!) uton rendezendő magas-építési ügy tényezőinek jogai, köteleességei, egyelőre — míg viszonyaink majdantalan a «kamara» számára megérnek — közigazgatási úton ellenőriztetnének és az építészet érdekei mindenképpen kellő gondozásban részesíttetnének, habár meg kell vallanom, hogy ennek az eszmének a közigazgatás keretébe való beillesztése nem kis nehézségekbe ütközik.

Olyan organumai a közigazgatási szervezetnek, a melyek a magas-építészet gondozására kellőképpen képesek lennének, ma tulajdonképpen nincsenek, mert a létező műszaki organumok — a műszaki hivatalok — az építészet szempontjából tekintve, személyzetileg nagyon hiányosan vannak ellátva s így kielégítő működést, ebben az irányban nem is végezhetnek.

A királyi államépítészeti hivatalok személyzete, a mely hivataloknak első sorban, az utak építése és fönntartása képezi a tulajdonképpeni földadatát, de mellékesen

az építészet agendáit is el kell látniok, túlnyomóan nagyobb részben okleveles mérnökökből áll és igen természetes, hogy ezeket épen e minőségüknél fogva, sem végzett szaktanulmányaik, sem gyakorlatuk, sem érzékük az építészet sikeres és kívánatos mértékben való gondozására nem képesíti.

Mert nagyon téves a föltevés, hogy az okleveles mérnök, mihelyt okleveles mérnök, a műszaki tevékenység bármelyik terén, tehát az építészetin is, okvetlenül kellő képzettséggel és jártassággal kell, hogy bírjon, s a felmerülő teendőket, a mai kor követelményeinek megfelelő módon, el bírja látni. A technika mai fejlettsége mellett a technikus-enciklopedisták kora lejárt; ma minden külön szak egész embert, alapos szakképzettséget követel.

Az ez idők szerinti eljárás az, hogy a királyi államépítészeti hivatalok (sőt a nagyobb városokban létező törvényhatósági műszaki hivatalok is) a hatáskörükben fölmerülő építészeti ügyeket kénytelen-kelletlen módon elintézik úgy, a mint arra tagjai — a mérnökök — képesek. Bizonyos azonban, hogy csakis azokkal az építészeti ügyekkel foglalkoznak, a melyeket a viszonyok rájuk kényszerítenek, a melyeket maguktól el nem háríthatnak és egyáltalán legkevésbé sem igyekeznek az ily természetű ügyeket magukhoz vonzani, még kevésbé törekszenek befolyásukat kifejél, a közönség fölvilágosítása, érdeklődésének felköltése, a fölmerülő építkezési ügyek józan és észszerű mederbe terelése által érvényesíteni, a mi pedig nemcsak kívánatos, hanem a közérdek szempontjából szükséges is lenne; nem teszik ezt már azért sem, mert rendszerint és természetesen maguk sem bírnak e tekintetben kellő tájékozottsággal és gyakorlottsággal s ennél fogva érzékkel sem az építészet iránt. S ha egyik-másik ily hivatalban akad is elvétve egy-egy «építész», ez annyira különálló, elárvult helyzetben van hivatalbeli társaival szemben, hogy tőle erélyesebb és eredményesebb működést várni valóban alig méltányos, sőt nem is lehet.

De bizonyos másfelül az is, hogy az imént érintett célt, az építészet és az abból folyó és vele összefüggő ügyek iránti méltányló köztudat fölébresztését, meg az ügyek szakszerű helyes végzését az által sem lehetne elérni, ha akár minden ily hivatalban alkalmaznának is egy-egy «építész»; mert egy egyén nemcsak, hogy a

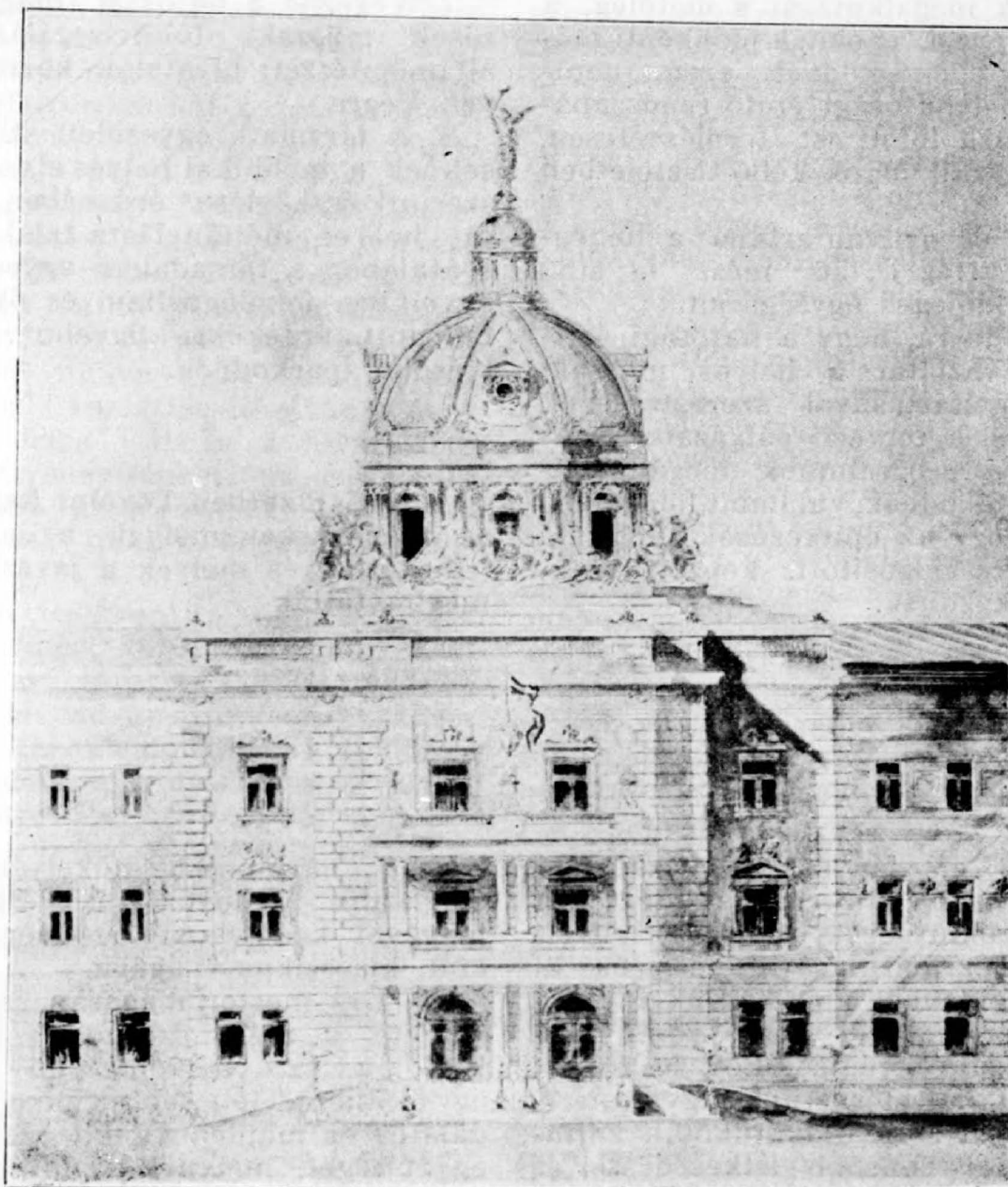
jelzett irányban nem bírhat hatásos működést kifejtteni, hanem a rendes gyakorlati eljárás szempontjából is elégtelen, a mennyiben valamely építés vezetését, ellenőrzését és műszaki fölülvizsgálását egy kézben egyesíteni, a dolog fogalmából folyólag, nem helyes; másfelül pedig az ország különböző vidékein és kisebb városaiban is nem egy oly műszaki hivatal lehet, a mely alig nyújt annyi magas-építészeti foglalkozást, a mennyi az alkalmazott «építész» munkaerejét kellőleg kihasználná....

De lássuk, hogy mi a mai eljárás, a törvényhatóságok által eszközölt építkezések körül, a melyekre nézve t. i. az államkormány vagyonfelügyeleti jogot gyakorol, s a melynek foganatosítása tehát, az ő helyben hagyása nélkül, nem eszközölhető. Az illető terveket és költségvetéseket a mai szabályok értelmében fölterjesztik a belügyminiszter elé, a ki aztán műszaki megbírálas végett, rendesen átküldi a kereskedelemügyi miniszterhez s az onnan nyert műszaki vélemény alapján határoz. Igen természetesnek kell találni, hogy az építetők nem mindig értenek egyet azokkal az esetleges megjegyzésekkel, a melyeket a tőlük fölterjesztett tervekre és költségvetésekre, műszaki szempontból, a miniszterium tett s az ily értelemben adott utasításokat nem mindig hajlandók követni és pedig annál kevésbé, mert az utasítások nem ritkán — az illető épület állóssága és biztossága, vagy célszerűbb beosztása érdekében — pénzbeli áldozatokat követelnek; sőt nem lehet kétségbe vonni azt sem, hogy az utasítások vagy követelések ellen támasztható ellenvetések néha (De igen sokszor! Tapasztalatból tudjuk.) talán jogosultak is, minthogy a miniszteriumbeli bírálók a helyi és egyéb viszonyokat kellőképpen nem ismerve, néha talán (Dehogy talán!) túlzott vagy épen teljesíthetetlen követeléseket is támasztottak.

Úgyde, a mennyiben a bírálatot teljesített fórum: maga a miniszterium, vagyis a legmagasabb hatóság, innen már nincs és nem lehet föllebbezés s legföljebb ugyanoda lehet a kérdést esetleg ismét, újabb felvilágosításokkal, magyarázatokkal vagy körülírásokkal fölszerelve visszatérjesztetni; a mikor ez a legmagasabb fórum vagy megmarad előbbi határozatánál és — esetleg — nem egészen

megokolt követelése mellett, vagy pedig — önmagát mintegy megcáfolva — más határozatot kénytelen hozni, a mi pedig semmi esetre sem emeli a tekintélyét. És általában vitás kérdésekben mindig szükséges a föllebbezés lehetősége, nem azért, hogy legyen, hanem azért, mert — a talán hamis információk következtében előálló, vagy egyszerűen az emberi

csakis valamely, az építészet összes érdekeit a magáénak valló központi hivatal — ha névvel akarjuk illetni, mondjuk: országos építészeti igazgatóság — lehetne, a mely fölött föllebbező fórumképen, természetesen, a legfőbb hatóság, vagyis a miniszterium áll, a mely csak föllebbezett ügyekben lépne tehát akcióba, s ily esetekben ő mondaná ki a megmásíthatatlant

72. KASZINÓ ÉPÜLET HOMLOKZAT.

gyarlóságból eredő — tévedés kizártnak soha sem tekinthető s annak korrigálására föltétlenül kell alkalmat adni.

Mindezeket számba véve, az egyedüli mód, a melytől rendszeres viszonyokat s a jelenlegi zilált állapotoknak a megjavulását reményelni lehetne: egy közbevetett fórumnak a megteremtésében kínálkozik.

Ez pedig a főforgó körülmények közt,

döntő határozatokat. A javasolt központi hivatal hatásköre, röviden összefoglalva, a következőkben volna körvonalozható:

1. Nyilvántartaná az építészeti gyakorlat összes tényezőit, tehát az okleveles és jogosított építészeket, építőmestereket és kőművesmestereket, a politechnikummal, az iparhatóságokkal és ipartestületekkel való hivatalos (!) kapcsolata révén

2. Hivatalból (!) ellenőrizné a törvény által megállapítandó (építész, építőmester, kőművesmester) címek használatát, valamint a teljesített működések jogosult, vagy jogosulatlan voltát és a visszaéléseket s a szabályszerű hatáskörök áthágóit hivatalból üldözni és a fölmerülő kihágási ügyekre nézve elsőfokban bíraskodni volna a föladata.

3. Kezdeményezné az országos építő-rendszabályok megalkotását s illetőleg, a szükséghez képest, azoknak időnkénti módosítását és ellenőrködnék ezen; nemkülönben a helyhatósági építő-rendszabályok megtartása fölött is; természetesen, az önkormányzati jogok kellő tiszteletben tartásával.

4. Számon és nyilvántartaná a tömeg-építőanyagok (tégla, kő, mész, fa stb.) vidékenkinti időleges egységárait.

5. Felügyelne rá, hogy a hatósági építkezések tervvázlatai a helyes műszaki elvek szemmeltartásával szereztesse be, s e végből a tervező pályázatok rendezésében s a programok megállapításában közreműködnék, valamint fölügyelne a fölött is, hogy az építkezések műszaki vezetését arra jogosított, képzett szakemberek eszközöljék.

6. E hivatal elé kerülnének az összes (állami és törvény-) hatóságok által eszközölt építkezések ügyei, vagyis az építőtervek és költségvetések, megbírálás, a megkötendő építési szerződések s az azok kiegészítő részét képező általános és különleges föltételek, az építő-ügyletekből származó vitás kérdések technikai szempontból való megítélés és helybenhagyás végett.

7. Végeznék a hatósági (magas) építkezések műszaki fölülvizsgálását a kir. államépítészeti hivatalok közreműködésével. Végre

8. A társulati, egyesületi stb. építkezéseknek a technikai helyes elvek szabályok szerinti eszközlése érdekében, segítségét ott, hol ez méltánylásra talál, fölajánlaná s általában a társadalom egyesit is építő-ügyeikben felvilágosítani és őket saját, jól felfogott érdekükre figyelmeztetve, befolyásolni iparkodnék.

* * *

A jövő füzetben közölni fogjuk azokat az ellenérveket, melyek a javaslat ellen felhozattak és melyek a javaslatot magát megbuktatták.

LOTZ KÁROLY.

Irla: ASZTRA.

Február 27-én fényes, a maradandó emlékezésre szánt ünnepet rendeztek a magyar képzőművészek, hogy a művelt társadalom hozzájárulásával fejezzék ki hódoló elismerésüket ama társuk iránt, a kinek nagy érdemeinél csak szerénysége nagyobb. E kiváló egyéniség LOTZ KÁROLY, a mi monumentális festészetünk nagymestere.

Évek hosszú sora óta működik zajtalanul, de annál bensőbb lelkesedéssel és erélylyel szentelven fényes tehetségét nemzeti művészetünk gyarapítására.

Keze alól már egész művészgeneráció került ki és tanítványai, minden «secessio» dacára hálás szívvel emlegetik; míg másrészt, úgyszólván sohasem pihenteti fáradhatlan ecsetjét, már egy egész korszakot alkotó ciklust festvén meg a legmagasabb műfajból, a legtisztább idealizmus szellemében. Mert az ő pazar géniusza nem ismer a művészethez méltóbb föladatot, mint az örök szépnek be-

fejezett, harmonikus tökélyét, mely egy magasabb gyönyörérzés által ragadja magával kedélyünket eszményeinek fennkölt, klasszikus világába.

A Lotz mester magasan szárnyaló művészete, a mely szerint ő idealista és költő a szó legnemesebb értelmében, egyszersmind teljesen megmagyarázza csodálatos és mindenekfölött szeretetreméltó egyéniségét, melynek szubtilitásaiból kifolyólag rég megérdemelt kitüntetésére nézve kikerült minden alkalmat és igénytelen egyszerűsége mögé rejtőzve, dolgozott, alkotott — nem becsvágyból, vagy hiú önérdekből, — hanem az előkelő hivatásra predesztinált szellem inspirációjából.

Pedig az ő hivatása nem vezette őt valami rózsás ösvényen a Parnasszus felé; mert abban az időben valóban mostohák voltak a magyar művészet viszonyai. A hivatalos állam egyáltalán nem

törődött vele, a nagy közönség sejtelmével sem bírt annak, hogy az emberi boldogsághoz még a művészet is megkívánható volna, a legfelső körök pedig külföldről elégitették ki ilyenmű igényeiket. A kik mindennek dacára a művészet rögzös pályájára adták magukat, azok teljesen önerejökre voltak utalva. Ez elszánt ifjak közé tartozott Lotz is, a ki Hessen-Hamburgban született ugyan, azonban anyja részéről Magyarországhoz fűzte végzete, hová gyermekkorában került, hogy végkép a miénk maradjon. Jobb alkalom hiányában MARASTONI-nál kezdte meg tanulmányait, mivel anyagi körülményei gátolták abban, hogy a külföldi akadémiákat látogathassa. Mindazáltal önerejéből sikerült annyira gyarapítani tudását, hogy midőn Bécsbe, RAHL-hoz került, az akkor nagy tekintélyű mester felismerően az ifju Lotz lényes tehetségét, őt már rövid idő múlva saját kartonjainak kivitelénél foglalkoztatta. A hatvanas évek elején ismét haza jött és a fővárosban kapott is megrendeléseket, de azért neki is huzamosabb ideig kellett küzködni művészetünknek akkori kedvezőtlen viszonyaival.

Azért nem csökkent a fiatal művész munkakedve; mert annál nagyobb hévvel fogott magyar tárgyú tanulmányaihoz (potom pénzen adván túl eme zsánerképein!) ez által tulajdonképen autodidaktikus módon megtéveszthetetlen szép-érzékének ösztönét követve és a természetet folyvást buzgón és szeretettel tanulmányozva, fejté ki tehetségének merész röptű szárnyait.

Idővel mindinkább feléje fordult az illetékes körök figyelme és egymásután részesült nagyobb megbízatásokban. Első volt a fővárosi redout freszkói, aztán a nemzeti muzeum lépcsőházának kifestése, később az akadémia belső falainak díszje, a dalszínház pompás mennyezete, a pécsi székesegyház és budavári Mátyás-templom freszkóinak egy része, a lipótvárosi bazilika mozaika némely képei és legutóbb az új törvényszéki palota és új országház freszkói.

E nagyszabású alkotásokon kívül magánpaloták falaira is följegyzé halhatatlanságának vonásait. Azonban e részről a BOBULA-féle Andrassy-úti palotánál kellett szomorúan megérnie ama megbotránkoztató barbár eljárást, hogy a palota tulajdonost cserélve, profánus kezek kőműves-kalapácsokkal leverték,

megsemmisítették az ő művét, melyhez annak idején skitz-könyvekkel zárandokolt az országos mintarajztanoda tanulóifjusága — tanulni. Értjük, méltányoljuk, hogy Lotz-ot ez a vandalismus keserűen elszomorította.

Mindent egybevetve, Lotz mester, mint művész és ember egyaránt bírja hódolatunkat és szívünk meleg rokonszenvét, egyszersmind az újabb generáció aspiránsainak megszívlelendő példájává, fényesen reprezentálván a valódi szellemi arisztokrácia idealisztikus jellemvonásait.

* * *

Végül meg kell emlékeznünk a Lotz-ünnepély művészi rendezéséről. Sajnos azonban, hogy erről elismerőleg nem szólhatunk. Nem beszélünk a képviselőtől ez ünnepélyen, mely iránt bizonyos körök igen közönyösen viselkedtek; nem szólunk ama papiroson figuráló hölgybizottságról sem, melynek számos tagja az ünnepélyen meg sem jelent; hanem szólunk csak arról a művészeti elrendezésről, mely hivatva volt az egész ünnepélyt művészeti képben emelni.

Nálunk az utóbbi időkben lábra kapott az a badar felfogás, hogy csak új legyen valami, ha otromba is, ha rút is, azért mégis jó. — Sokszor már paprikajancsikázunk, csak hogy drum-drum hatást érzünk el. Így a művészházban már kosztimos, deficités estélyeket és hasonló bohózatokat rendezünk és izlésesnek tartjuk mindenféle bolondos öltözetekben ott megjelenni. Ezt azután művészet-csinálásnak nevezzük.

Így volt a Lotz-ünnepélyen is. Először hirdette ezt a művészetet az izléstelen meghívó, melynek, minden egyebektől eltekintve, a táncoló rút betűk a szép iránti érzéssel bíró embert idegessé tehettek. Azután jött a terem diszítése, mely főképen egy istentelen nagy oszlopból állott és a melyet a terem közepére állítottak, valószínűleg azért, hogy az ünnepeltet a nagy közönség ne láthassa az ünnepi aktus alatt. És tényleg így is volt, hogy a nagy közönség sem nem látott, sem nem hallott semmit a „művészileg” felállított oszlop miatt.

Egyébb dolgokról nem is akarunk szólni; de ki kell jelentenünk, hogy művészeknek ilyen nem szabad rendezni sehol, de legkevésbé olyan művész ünnepélyén, a ki a szépművészetet soha meg nem bántotta izléstelen, rút dolgokkal.

ISMÉT A MŰVÉSZETRŐL.

IRTA: SPERO.

Még soha oly általánosan nem izgatta a kedélyeket művészetünk kérdése, mint épen napjainkban WLASICS miniszternek az országgyűlés elé terjesztett jelentése; pedig ismét megszólaltatta a különböző véleményeket, melyekkel már előzőleg úgyszólván sarokba szorították és a döntés felé terelték az ügyet, mivel a millenniumi kiállítás tapasztalatai folytán mindenki tisztába jöhetett azzal, hogy művészetünk jelenlegi állapota nem kielégítő.

Ez alkalomból igen fölszaporodott az elvi MECENÁS-ok száma, a kik velök született hivatásuknak tekintik beokvetetlenkedni a művészet sorába, valószínűleg úgy fogván föl a dolgot, hogy ha vannak naturalista művészek, miért ne lehetnének ugyanannyi joggal naturalista műkritikusok is, és bizony nem rajtok, hanem a szakminiszter nagy erélyén fog mulni, ha ennyi ellentétes jó tanács közepette csakis objektív igazság és méltányosság szempontjából érvényesül a tervbe vett reform. Mert általános értékű retorikai frázisokkal föl lehet galvanizálni az indolenciában szundikáló közönséget: de nem lehet érdemlegesen megoldani egy ily nagy horderejű kulturális tényezőnek sorsát, a melyben oly sokféle követelmények komplikálódnak. Tetézik e nehézségeket a pusztán önérdékből származó aspirációk és hiúsági kérdések, melyeknek személyesítői a művészet ügyének földidézett válságait oly hazard-játéknak tekintik és oly számítás-sal élnek, hogy új kártyaosztással majd feléjük fordul a szerencse.

Másrészt a közérdeket lelkiismeretlenül fölálldozó egoisztikus befolyásnak nagy része van abban, hogy a képzőművészeti oktatás nem egy organikusan egységes alapon lett megindítva és fejlesztve, hanem időről-időre tóldozgattak hozzá függelékek a tananyag túlterhelésének kockáztatásával, csupán csak azért, hogy a gyarapodás külsőleg demonstráltassék, tekintet nélkül a tartalomban való helyes vagy helytelen változásra.

Atalában abban rejlik a jelenkor művészetének szerencsétlensége, hogy prófánus kezek között anyagias spekulációk eszkö-

zévé sülyedt. A mi nemzetünk pedig, — mint sok egyebet, — úgy ezt is, kopizálás közben, ráadásul kapta a külföldről; azonban fiatalsága biztat egy jobb jövő reményével. Önálló művészetének dicsőségét módjában lenne megvalósítani, ha valódi, önzetlen úgyszeretettel és alapos szakértelemmel állapítaná meg jogosult követelményének pontozatait ama művészettel szemben, melynek hivatása leendő a nagy világ előtt az ő jellemvonásait, az ő szellemi aspirációit reprezentálni.

A görögök művészete azért birt oly bámulatos tökéletességre fejlődni, mivel együtt kultiválták a vallással, tehát a nemzeti közérzés képezte alapját és ennek génuszában revelálódott. Használó föltételek mellett forrt össze a művészet a keresztény társadalom történetével. A mi korszakunk a kegyetlen materializmus korszaka, a melyben efemér becsű divatok váltakoznak.

Ha tehát nem akarunk továbbra is eme idegen áramlat zsoldjában tengődni és komolyan törekszünk a valódi művészet után, mely nem máról-holnapra való föladatokat tűz maga elé: a műtörténelemből és statisztikából kell okulást meríteni és emancipálódni attól az ártalmas befolyástól, melylyel a krajcáros zszurnalisztika napról-napra, minden utcá-sarkon telekiabálja a fülünket, hogy reklámot csináljon a gyorsan váltakozó külföldi divatoknak és hasznot hajtsön élelmes ágenseinek.

Ezek a derék urak nem respektálnak semmit és teketoria nélkül, a saját üzleti érdekeik szempontjából, szokták megbélyegezni a dolgokat.

Ennek értelmében «sablón» minden olyan elv, fölfogás, módszer vagy forma, mely kipróbált igazságainál, vagy előnyeinel fogva — húzamosbb időn át használatos és egy vagy több auktoritáshoz fűződik, a kikkel szemközt már nem lehet gyakorolni a reklám-pumpolást, — mint a hogy divatból kiment, szégyelni való ócskaságnak minősíti a kalmár vevőjének a tavalyi ép ruháját, ha arról van szó, hogy az ő «modern» cikkét a nyakába sózza.

A «modern»-nek hangoztatása jogosult

oly dolgokra nézve, melyeknek a folytonos változatosság ad ingert és nincs is egyéb rendeltetésök, minthogy a szabóknak és divatárusoknak mentől nagyobb forgalmat csináljanak; azonban az a művészet, a melynek egy nemzet homlokát kell ékesíteni, talán még sem nyúlhat a maga megalázása nélkül oly eszközökhöz, a melyekkel a masamódok konkurálnak. Azért nagyon szembeötlő ellenmondásba keveredik a zszurnalisztika, midőn egy oldalról a művészet nemzeties irányát s a stílszerűséget hangoztatja, míg másrészről a «modern», azaz külföldi mintákat ajánlja, mintha bizony még nem lett volna részünk benne elegendőképen!

Önálló, nemzeties művészetek mind a külföldi divatok rossz kópiáival puskázó szecesszió által hozható létre, nem az erők szétbomlasztása, hanem ellenkezőleg, azoknak harmónikus tömörülése nyújthat módot, hogy az idők során a maga teljes pompájában kibontakozzék. A műtörténelem és statisztika szolgáltatja ama adatokat, melyekből látható, hogy mely természetes föltételek kedveznek általában a művészet fejlődésének és hogy ilyenek szerint reformálandók az iskolák; hanem viszont az is kitűnik, hogy a legjobb iskola mellett az Isten kegyelméből való zseniknek adatott a haladásnak korszakot alkotó fokaira emelkedni és az ő nyomaikon haladtak és tovább terjesztették az egyes iskolák művészetét a kisebb tehetségek, a kiknek nem derogált a természetszabta szellemi rangkülönbséget elismerni és a mester szellemében szolgálni a művészet szent ügyét.

Ugyancsak a statisztikából pontosan láthatjuk-e, hogy az egyes nemzetekre korszakok szerint hány zseni, hány művészi talentum esik?

Továbbá: hogy nem létezett és nem is fog létezni soha olyan iskola, a mely a külső föltételek folytán teremtett volna zsenit, a mely körülményben szintén csak a GONDVISELÉS bölcs intézkedését respektálhatjuk.

Mert ugyan mit csinálna most pl. WLASICS miniszter, ha a rendelkezésére álló sovány tárca terhére létező művészi iskoláinkból egyszerre legalább is tíz MUNKÁCSY került volna ki, kik a honi versenyben erélyesen követelnék a maguk megillető részét?

Valljuk meg, hogy azok is kaptak volna egy-egy útlevelet, hogy menjenek oda, a hol egy ZICHY MIHÁLY, LICENMAYER, WAGNER és még többen, voltak kénytelenek szerencsét próbálni.

Mi nálunk tehát valójában a művészet nem annyira az elvek, mint inkább a kenyérkérdés nyomasztó harcát vívja és első sorban annak megoldásáról kellene gondoskodni. Módot kell nyújtani a közönségnek, hogy közelebbi érintkezésbe lépessen a művészettel, abban ép úgy, mint a zenében kedvtelést leljen, izlése fejlődjék, igényei fokozódjanak. Az olyan példákban kövessük a művelt külföldet, a hol a műveltség elengedhetlen követelménye a rajzoláshoz való értés és az utazótáskából nem szabad hiányozni a skitzkönyvnek.

E pontban természetesen fölgerjed sok kis piktör féltékeny aggodalma, hogy az ügyes dilettansok majd ledevalválják az ő értéköket. — Annál jobb! Legalább a professzionátus festők csoportja redukálódik az igazi, hivatott tehetségek létszámaig, a kiknek soha, semmi körülmények közt nem lehet okuk a konkurrencia miatt aggodni s a kiket a GONDVISELÉS predesztinált eme előkelő szerepre, hogy nemzetök geniuszát kifejezésre juttassák.

VERESCSAGIN.

IRTA: SPERO.

Kevés művész dicsekedhet oly általánosan ismert névvel, mint ez a katonából lett orosz festő, a ki tizenhárom év előtt egy nagy képsorozattal valóságos hódító hadjáratot indított a háború ellen, hogy propagandát csináljon a világbéke eszméjének.

Eme cél érdekében eltér a hagyományos sablonoktól és nem a hősköltevények anyagául szolgáló csata hevét ábrázolja, hanem utólagos alakjában mutatja be annak színterét: hogyan válik a virágos, kalászos termőföld a halál megdöbentő, sivár birodalmává, a hol a meztelen

holttestekkel borított mezőn egy tábori pap imádkozik.

A lakonizmus megrázó hatására van szánuva a sipkaszorosban lévő előőrsek elfagyásának három mozzanata; továbbá a sivatagban emelkedő koponyapiramis; vagy a phonai havas országúton elterülő hullák és sebültek a köztük lakmározó hollókkal és varjokkal; valamint a háborúra vonatkozó többi képek és tanulmányok.

VERESCSAGIN-nak eme művei, — melyek ez alkalommal fényképmásolatokban vannak kiállítva, — nemcsak mint merész újítónak, hanem mint bravuros művésznek hírnevét terjesztették a nagy világban.

Ő pedig ezalatt tovább haladt a maga elé tűzött cél megvalósításában: egy újabb képsorozatot festett, a melyben a háború hőstét fosztja meg glóriájától, a század hatalmas császárat, I. NAPOLEON-t állítván a világ szeme elé, a midőn makacs hódítási vágyának tragikuma előtt kénytelen megfutamodni.

Eme tragédia végső jelenetét ábrázoló képen a világrengető héroszból egy fázékony, elhízott testű, prózai halandót formált, a ki anyóképpen beburkolva, vézna lábaival gyalogol, kimerült és elkeseredett katonái élén, a vesztett csata szomorú jelvényeivel szegélyezett, havas országúton hazafelé.

E majdnem komikus alakot látva száználmas helyzetében, önkénytelenül éreznünk kell, hogy e helyen VERESCSAGIN-ból már nem csupán a humanizmus apostola, hanem inkább az orosz patrióta szónokol hazája egykori megtámadója ellen.

MEISSONIER visszavonuló NAPOLEON-ja az a tüneményes nagy alak, a ki bukásában sincs legyőzve. VERESCSAGIN tizen-negy különálló illusztrációban interpretálja eme szerencsétlen hadjárat történetét, mindazáltal maga is szükségét érzi, hogy még egy terjedelmes kommentárt is fűgessen melléje. Kár volt hogy, a tetszetősebb elhelyezés okáért mellőzték a katalógus sorrendjét.

Önmagában véve is érdekes és tartalmának tendenciáját elég érthetően fejezi ki az első szám: Moszkva előtt: NAPOLEON a bojárok küldöttségét várja. Egy emelkedett helyen, a kép előterében áll a császár; térden alól a keret metszi el, azonkívül részben porfelhő födi alakját; arca a nézőktől elfordult és mégis észrevesszük magában tépeledő

nyugtalanágát, mely a háttérben aggódva figyelő tábornokok arcán nyer kiegészítést.

A második számú képen a művész kedvenc tárgyával, építészeti és régészeti részleteivel igyekszik lekötöni figyelmünket, különben a franciáknak a vallásos kegyeletet megszensteltető garázdálkodására vonatkozik, miszerint az útjokba eső templomokat istállókká alakították át. Így tettek az Uszpenszky-székesegyházban is.

Harmadik szám a Kremlben a császár a nagy tűzvész megdöbbsent szemlélője. Aztán a békét várva, egy kis falusi templomban ül komor arccal. Azonban legtartalmasabban fejezi ki a szörnyű válság hangulatát ama jelenet, midőn NAPOLEON a homályos alacsony szobában ülő helyzetben a térkép fölé hajlik, azon tépelődve folytassa-e a képtelen háborút, vagy szánja rá magát a szégyenletes megfutamodásra. A szoba mély csöndjében környezete sokáig feszülten várja döntő határozatát; de a jelenet már sejteti velünk a következőképeket.

A közbeszótt epizódok közül mélyebb érzelmeinkre apellál a tizennegyedik szám: Pihenő. Útjokban mindent leégetvén, a hadsereg kényszerült majdnem minden éjjelt a szabad ég alatt tölteni, a midőn a szoroson egymáshoz simúlva didergő katonák a minden ellenségnél félelmesebb oroszországi tél hózivataros zordonságának valának száználmas martalékává.

A tulajdonképeni képsorozaton kívül számos tanulmányban ismerteti a művész hazája vidékeit és karakterét, melyek közt becsesebb részletekre akadunk, főképp az architektúrában. Különben az egész egyttvéve a történelmi és etnografiai nagy anyagalmaz dacára, mögötte áll az előző ciklus művészi értékének és ama benyomást kelti, hogy a művész e művek létrehozásánál többet forgatta a történelmet, mint az ecsetet. A legtöbb kép legprimitívebb hibája, hogy az élénk változatos színek dacára lapos, akár csak egy tarka szőnyegminta.

Mindazonáltal VERESCSAGIN, mint az oroszok általában, a fájában gyökerező jellemvonások, valamint saját egyénisége által is annyira érdekes, hogy ha nem is vagyunk vele egy véleményben, mégis megérdemelte, hogy vele közelebbről foglalkoztunk, már csak a művészeti irányok összehasonlítása céljából is.

«PEST SZENT ISTVÁN.»

Irta: RIMÉLY FERENC.

A «Pest Szent István» városrész megalapítása emlékezetes marad a főváros történetében; mert ez a városrész felépítése kiszámíthatatlan következményekkel emeli a vidéket és a főváros környékét.

Ha a főváros építkezését tekintjük, igazán el kell szomorkodnunk azon a garasos úgynevezett takarékossgon, a mit elkövetnek a beépített területekkel. Nincs úgyszólván egy valamire való terület sem, a keskeny utcákban a négyemeletes bérházak elzárják a levegőt és körútaink már nem felelnek meg a mai forgalmi igényeknek sem.

És ha a fővárosi ember kísétál a nyári időkben a szabad levegőre és elfelejteni igyekszik az egymásra épített «bérpalota» tömkelegét, a csatorna-bűztől inficiált levegőjét és a lakásnak nevezett ketrecek, csodálkozva látja, hogy közvetlen a főváros mellett elterülő földek parlagon hevernek. Milyen jó védelmet szerezhetne ebből a főváros, ha ezeken a pusztá területeken telepeket, új városrészeket létesítene! Milyen nagyszabású fejlődést biztosítana magának és hány szegény embert tenne ez által boldoggá. Csak ne lennének a főváros képviselői házi urak, akkor talán eszébe jutna a tanácsnak, hogy azokról is gondoskodni kellene, a kik a legjobban reá vannak szorúlva az ilyen támogatásra, különösen a mikor ilyen intézkedés jövedelmet is biztosít.

Vannak még azonban lelkes emberek, a kik megúnva a várast és nem tudva tovább túrni a főváros kellemetlenségeit, társadalmi uton települnek a környékre és ott egy új kis városrészt alapítanak.

Ilyen a «Pest Szent István» családi házak városa is.

Egy uri társaság összeállva elhatározta, hogy kitelepül a fővárosból és annak közvetlen közelében alapít egy városrészt. Nem kérve, de nemis kapva semmi támogatást, összerejéből valósította meg ezt a szép eszmét, a mely úttörője a főváros jövő fejlődésének.

Tudvalevőleg ez a kis város ez idei tavasszal fog épülni, s egy-két év leforgása alatt teljesen készen át fog adadni tulajdonosaiknak, a kik már türelmetlenül és izgatottan várják azt a pillanatot, hogy ama kis paradicsomba települjenek.

Igen nagy érdeklődést tanúsítottak a felsőbb körök e mozgalom iránt és nem győztek kifejezést adni elismerésüknek, a miért ilyen nagy és nemes eszmét olyan kitartással valósítottak meg.

Közlekedésünk jelenleg a cinkotai h. é. vasut, a melyet a társaság át fog alakíttatni villamossá és meghosszabbíttatni a föld alatt egész az Eskü-térig.

A főváros tiltakozott ugyan, hogy egy h. é. v. a város szívébe hatoljon, hanem azon kívánságát fejezte ki, hogy mint közúti jellegű vasutat vezessék be.

Ezen nagyszabású vasutnak március 3-án volt a közigazgatási bejárása, a hol örömmel láttuk, hogy a kormány, a főváros és a vasutársulat képviselői oly higgadtan tárgyaltak, hogy biztosra vesszük, miszerint egy megoldást fognak találni ennek a vasutnak létesítése érdekében.

Mi értjük a fővárosnak eme magatartását, mert először pénzügyileg igen nagy fontosságot tulajdonítunk annak, hogy a főváros belsejében csakis közúti vasut legyen, másodsor eme vasutnak a bevezetése, mint h. é. v. precedens lenne a jövőre.

Ha meg fogják találni azt a kulcsot, a mellyel mindkét részről meg lesznek elégedve, a mit mi remélünk és hiszünk, úgy nagy elismeréssel tartozunk MANDY LAJOS min. tanácsosnak, a bejárás elnökének, a ki oly tapintatosan járt el és ambícióval arra törekedett, hogy a főváros jövő fejlődésének eme úttörő vasútját a közös érdekeknek megfelelően mielőbb létesítsék.

Egyesületünk részéről BOBULA JÁNOS építész volt jelen a földalatti vasut közigazgatási bejárásán, a mely vasút a mi városunkat oly közel hozza a fővároshoz.

De a fővárosnak is rendkívüli nagy érdeke, hogy ez a vonal mielőbb létesüljön, mert helyesen kiemelték a főváros képviselői, hogy a főváros természetes terjeszkedése csak a Kerepesi-út irányában lehetséges. Ez az út pedig már ma is annyira igénybe van véve, hogy komolyan kell gondoskodni arról, hogy az egész Kerepesi-úti közlekedés földalát helyezettessék át, s így a csak nem régen létesített villamos vas-

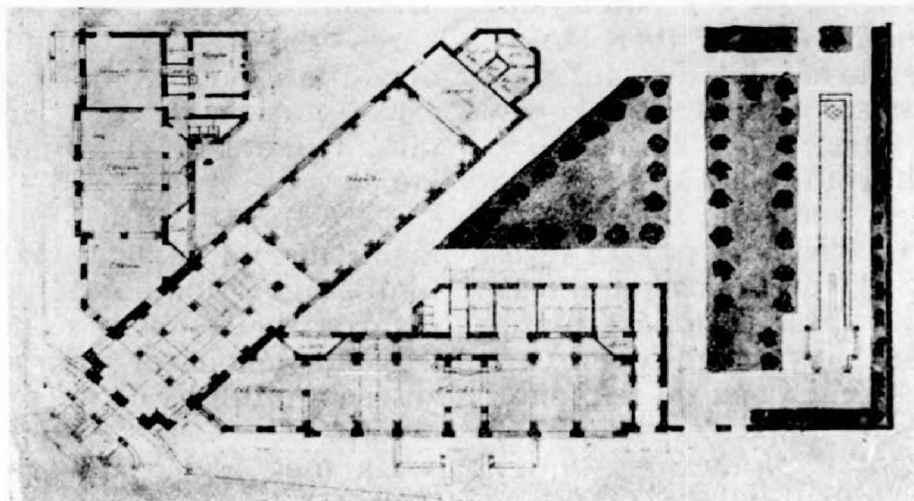
utat rövid idő múltán el kell tüntetni a földszinéről ezen az úton. Ennek a szükségessége már most is dokumentálja magát; ha pedig a főváros Városligete a Ferenc József laktanyától egészen a Szent István családi házainkhoz kiterjed, — a mi jelenleg már tervezetik és a megvalósulás rövid idő kérdése, — akkor mindenesetre az egész Kerepesi-út közlekedését föld alá kell áthelyezni. Ebben a fővárosnak igaza van; és a közmunkák tanácsa alapos tanulmányok alapján már kész tervezeteket is bemutatott a fentjelzett közigazgatási bejárásán.

E hó 7-én lejárt a földtulajdonosokkal az ideiglenes szerződésünk a lekötött területek további megtartására nézve és ezzel megkezdődött a nagy aktus: a pénz kifizetések és a szerződés megkötése.

A telek vételárának részbeni lefizetése után megvitatták a szerződés egyes pontjait, s azokat az igazgatóság el is fogadta és aláírta.

A szerződés végső határideje 1898. május 15-ike; addig le kell bonyolítani az ügyletet egészen, miután a telektulajdonosok földjeiket művelni akarják. Második részletet már április 8-án kell lefizetni.

A szerződés aláírása után régi magyar szokás szerint «áldomás» következett; az első pohárköszöntőt SIMA FERENC országgyűlési képviselő, Cinkota község jólétére és felvirágozására mondta; szavaira JEZSOVICS tisztelendő felelt, a ki a mi kis városunkat egy megszületett gyermeknek állította, a kinek ma van a keresztelője és annak a mielőbbi felnevelésére, felépítésére emelte poharát.

73. KASZINÓ ÉPÜLET ALAPRAJZ.

A cinkotai telektulajdonosok megbízottjai HUSZKA GYULA körjegyző, JEZSOVICS PÁL, MELNA GYULA, GOLDMANN és a község bírája SZLAUKO, ezen szerződés megkötésénél igen joviálisan jártak el az egyesülettel szemben. Védve ugyan a község érdekeit, de mégis találtak módot arra nézve, hogy az egyesület elé netán gőrdülő akadályokat elhárítsák; mert tudták előrelátólag, hogy ezzel leginkább segítik a községnek m e s s z i k i h a t ó, nagy érdekét.

Hisz a mi városalapításunk Cinkota község határában, a saját községük felvirágzásának kezdete.

Igaz ugyan, hogy ők egy néhány év alatt eladhatnák telkeiket egyenként, de kinek és mily idő alatt? Egyedül az ő érdekük az, hogy oda egy intelligens úri osztály települjön.

Beszélt azután BOBULA JÁNOS építész, a ki továbbra is kérte a jegyző, a község jóindulatát és támogatását, mert nekünk szükségünk van még arra, hisz nem kis dolog egy ilyen nagy dolgot megteremteni.

A jegyző testtel-íléekkel az egyesület érdekeit fogja szem előtt tartani és biztosítja az igazgatóságot, hogy ő, valamint a cinkotai telektulajdonosok megbízottjai, elkövetnek minden lehetőt, hogy e szép eszme életet leljen.

Az egyesület minden egyes tagjának érdekében áll, hogy ez a város építése sikerüljön, s különösen most, a mikor az igazgatóság egy olyan stádiumba hozta a városalapítás ügyét, hogy ennek létesülnie kell, lehetetlen, hogy valaki ne kövessen el mindent, a mi elősegíti az összesség törekvéseit.

Felkérjük tehát ennek folytán tagjain-

kat: Sorakozzanak, terjesszék a telepépítés szent ügyét, mert most nincs már semmi másra szükségünk, mint lelkesedésre, jó akaratra és arra, hogy mindenki felfogva saját érdekét, bátran szemben szálljon azokkal a rosszakarató emberekkel, a kik elég vakmerők mindenféle koholt hi-

rekkel és kicsinyes agitációkkal rontani ezt a nagy ügyet. Gondolja meg mindenki, hogy az ilyen agitátorok meg akarják akadályozni a művelt középosztály otthonosítását. A kik pedig nem e célból agitálnak, azok saját érdekeik ellen törnek, — ezek egyszerűen mondva — bolondok.

AMERIKAI MAGAS ÉPÍTMÉNYEK.

Irta: B. T.

Az «Építészeti Szemle» mult füzetében megkezdett cikkünket folytatva, áttérünk a «felhőkarcolók» szerkezetének ismertetéséhez. Ámbár köteteket illenék e tárgyról írni, jelen esetben csupán a főbb dolgokat ismertetve emlékezem meg, e bővebb méltatást érdemlő és az amerikai magas építmények egyedüli dicséretes tanulmány tárgyává tehető tulajdonságáról.

Mivel pedig jelen füzetünkben e tárgyat kimeríteni nem lehet, jelzem vázlatosan az egyes fejezeteket, melyekkel foglalkozni fogunk:

A fa és a vas. Az öntött vas hátrányai. A szerkezeti acél. A gerendák. A szegecselt tartók. Az oszlopok. A tűzmentes építkezés. A cantilever tartók. Az alapozás. A mennyezet. A szélrácsok. Összefoglalás.

Ezzel a vasszerkezetekről szóló rész lesz fejezve és röviden méltatva a falakat s az egyes kötéseket, áttérhetünk majd a belső berendezések és a homlokzatok bírálatára.

A FA ÉS A VAS.

Minden részletre kiterjedő próbákat tett részint az Egyesült Államok kormánya, részint LANZA professzor a Watertowni (Mass.) arsenálban, a faoszlopok és gerendák ellenállási képességét illetőleg.

LANZA professzor kísérleteit az oszlopokra vonatkozólag, rövid négyszögletű tuskókon és köralapú oszlopokon, mint a minők állványok felállításánál vannak használatban, végezte. Ez utóbbiaknak diameterje $6\frac{1}{2}$ és $10\frac{1}{2}$ hüvelyk között, hossza pedig 2 és 14 láb között váltakozott; legtöbbszörre sima véggel, de előfordult az is, hogy az oszlop vége gyengén kúposodó volt. A fa sem száraz, sem zöld vagy

nedves, s úgy volt választva, hogy mintegy helyettesítse a közönséges szerkezeti célokra használt anyagot.

Mivel a következő adatok angol mértékrendszer szerint vannak összeállítva, célszerű lesz, mielőtt az eredményeket közölnök, egy rövid összehasonlítás az angol és metrikus rendszer között.

Alap: 1 méter = 39·3704 hüvelyk.

1 hüvelyk = 2·54 ctm.

1 láb = 0·3048 mtr.

1 ctm. = 0·3937 hüvelyk.

1 mtr. = 2809 láb.

Avoirdupois font = 0·4536 klgr.

1 kilogramm = 2·2046 Avoirdupois font.

Áttérve a kísérletek eredményére, a következő táblázatot kapjuk:

Végső ellenállás fontokban kifejezve.

A fa neve	Fontok négyzethüvelyenként		
	Maximum	Minimum	Közép
Fehér-tölgy	4450	3006	3470
Sárga fenyő	5452	3604	4544

Egy más sorozat-kísérletet tett LANZA tanár a használt fára vonatkozólag. Régi és időviselt fehér-tölgy malomoszlopok, melyek közül némelyik $6\frac{3}{4}$ hüvelyk az alapon, $5\frac{3}{4}$ a tetején, mások közép diameterje 10 hüvelyk, hossza pedig 12—14 láb volt, lettek kipróbálva. Az összenyomás elleni ellenállás ezeknél 3957 font négyzethüvelyenként. Érdekes, hogy a használt és még nem használt fehér tölgy ellenállási képessége között 14% a különbség.

Folytatólagos kísérletek bebizonyították, hogy 27—140 négyzethüvelyk szekcionális area-val bíró és 5—28 láb hosszú pilléreknel az ellenállás változik 1500-tól 4000-ig a sárga fenyőnél és 1000-tól

2500-ig a fehérenél. A tölgy ellenállása ezen hosszaknál 70—80%-a a sárga fenyőének.

Fagerendákra, melyek keresztmetszete 12·4 hüvelyk, hossza, a két megerősített ponttól számítva 18 láb, vonatkozólag a tablázat a következő:

A fa neve	A törés modulusa		
	$\frac{E}{M} = \frac{\text{a törést okozó erők momentuma}}{\text{a keresztmetszet ellenállásának momentuma}}$		
	Maximum	Minimum	Közép
Fehér fenyő	6415	3438	4808
Tölgy	7659	4984	6075
Sárga fenyő	11360	5092	7292

A fa váltakozó volta miatt igen tanácsos, ha a törés modulusát kisebbre vesszük és kerek számban kifejezve lesz:

A fa neve	$\frac{M}{E}$
Fehér fenyő	3000 font
Tölgy	4000 »
Sárga fenyő	5000 »

Ime ezen adatok vonatkoznak a faszlopok és gerendák ellenállására. Ezeket vehetjük alapul minden számításunkhoz, mivel pontosak és megbízhatók. TRAUTWEIN ugyan magasabb értékeket ad, például a sárga fenyőnél 8000 fontot állapít meg, s ily arányban változnak adatai a többire nézve is. De ha még ezen maximális és veszélyes adatokat is vesszük, összehasonlítva azokat a vas és acél ellenálló képességével, oly szembetűnő a különbség, hogy tökéletesen igazolva találhatjuk a vasszerkezetek kedveltségét és azt a nagy buzgóságot, melylyel amerikai kollegáink a vas mellett harcolnak, igyekezve kiküszöbölni a fát annyira, a mennyire lehet.

Tartósságot és szilárdságot nem várhatunk a faszerkezetektől. Olcsóságuk ugyan mellettük szól, de ha visszatekintünk a vasipar óriási föllendülésére, joggal következtethetünk arra, hogy nincs messze azon idő, midőn nagy és magas épületeknél a vas lesz a kizárólagos szerkezeti anyag.

Carbolsav és creosot cinkkel keverve elég jó konzerváló anyag ugyan, hanem bárhogy konzerváljuk is a fát, idő multával biztonságot nem nyújt.

A faanyagok fent felsorolt ellenállási képességével összehasonlítva, néhány fém és bronz ellenállását, tisztán állhat, még minden laikus előtt is, a kérdés: vajjon mi célszerűbb szerkezeti célokra, a fa-e, vagy a vas?

Következő az összeállítás:

	átlag
Aluminium-bronze	85.000 font
Ágyúérc	39.000 »
Zink	8.000 »
Öntött vas 13.400—29.000-ig	16.500 »
Vas keményítve	56.000—78.400 »
Acél	45.600—120.000 »
Acél aluminium, 2 $\frac{1}{2}$ %	
aluminium	70.000 »
Acél réz, 35% réz	60.000 »
» nikel, 3 $\frac{1}{4}$ % nikel	86.000 »
Öntött téglyacél	224.000 »
Bessener-acél	89.600 »
Magas széntartalmú acél	179.000 »
O H-val jelzett puha acél	134.000 »
A rugalmasság modulusa az acélnál a legutóbbi kísérletek szerint 27—31 millióig, az átlag	29.000.000

Eme adatok a Carnegie-féle gyár — mely a legelső helyet foglalja el — által előállított anyagokra vonatkoznak.

TRAUTWEIN maximális számait véve, melyeknél magasabb adatokat LANZA tanár egy esetben sem kapott, s melléjük állítva úgy az öntött vas, mint az acél ellenálló képességét, igazán csodálhatjuk, hogy a mi építészeink nem igyekeznek követni az amerikaiakat, ha nem is másban, de legalább a szerkezeteikben. Azok, a kottaszépitkezést kivéve, melyre alkalmilag visszatérünk, sehol sem használnak fát az épület szerkezeti anyagként. Pedig eleinte azoknál is, mint nálunk jelenleg, tetemesen drágább volt a fa a vasnál. Manapság minden építkezésüknél a vas az olcsóbb. S mivel érték el ezt az eredményt? Csodálatos üzleti szellemükkel, mely nincs meg ugyan nálunk, hanem lehetne; felfogták a jelenleg használatos szerkezetek óriási előnyeit, — teremtettek egy új iparágat; azt megvitatták, felkarolták, dédelgették s manapság felmutatnak egy oly eredményt, mely előtt tisztelettel hajolhat meg a «művelt» vén Európa. Az anyagi hasznot nem említve, ez az iparág

foglalkozást adott ezer és ezer embernek, iellendítette bámulatos módon az amugyfs élénk kereskedelmet; megteremtette az amerikai gépipart, mely ma a legelső helyet foglalja el, versenyen kívül hagyván az összes többi nemzetet, elárasztja produktumaival a világ összes piacait, szállítván már teljesen feldolgozott anyagot, nem említvé Dél-Amerikát, Ausztrália, Afrika, Európa, China és Japán számára; — s mindezekon kívül kivívta az egész világ bámulatát és tiszteletét.

Amerika képes volt erre, mi nem vagyunk. Nem vagyunk, mert nem fektetünk semmi súlyt az iparra. Kimondatott Magyarországra, hogy földművelő állam, jelenleg tehát az. A kereskedelemre hivatva van fekvése által is. Tessék más üzleti viszonyokat s azzal együtt ipart is

adni, s akkor lesz ipar-állam. A vasipart mely még csak csirájában van meg nálunk, virágoztassák fel, tessék az alapját megvetni és teremteni egy technikai irodalmat; — s nem más, hanem csakis ez által fogjuk elérhetni azt, hogy a monarchia s annak magyar fővárosára, mely ha fejlődésében úgy halad, mint azt az utolsó években tette, néhány évtized múlva világváros lesz, — technikai képzettsége, ipara és kereskedelme miatt tisztelettel tekintsenek az összes művelt nemzetek. De addig, míg ezeket a feltételeket nem teljesítettük, ne bízzuk el, ne számítsuk magunkat a művelt és számottevő nemzetek sorába. — Quod dixi dixi, quod scripsi scripsi. — Következő fejezetünk címe: «Az öntött vas hátrányai.» Ezzel a legközelebbi alkalommal foglalkozhatunk.

IPARMŰVÉSZET A KÉPVISELŐHÁZBAN.

(M.) A képviselőház február 24-iki ülésén gróf ANDRÁSSY TIVADAR, a képzőművészeti társulat elnöke, a vallás- és közoktatásügyi tárca költségvetésének tárgyalásánál, élénk hatást keltő beszédében az iparművészet fejlesztésének fontosságát fejtegette.

Első sorban utal ama nevezetes körülményre, hogy e részben való hátramaradottságunk következtében 25 millió forinttal adózunk a külföldi importért. Például hozza föl Anglia és Amerika céltudatos működésének eredményeit. Utal a vidéki iparművészeti kiállítások jótékony hatására; ajánlja az iparművészeti muzeum reformját, nevezetesen előirányzott összegének fölemelését, személyzetének szaporítását.

Mi lapunk mult füzetében is épen kifejezést adtunk ama históriailag megokolt véleményünknek, hogy még a képzőművészetek fejlődése is első sorban az iparművészet előnyös helyzetétől várható; mivel ez emeli az izlést, fokozza az igényeket és egyszersmind pénzalapot teremthet egy oly országban, a mely az ő nyers terményeivel már nem prosperálhat az európai piacon.

Tehát annál nagyobb ö:ömmel fogadtuk gróf ANDRÁSSY fölszólalását, mivel reméljük, hogy az arisztokráciának hangadó, divat áramlatokat teremtő köre elvégre komoly pártfogására méltatja az

idegen divatokért soká elhanyagolt hazai érdeket.*)

A divatok fölülről lefelé terjednek és a mig a vagyonos polgári osztály azt látja, hogy a főurak külföldi gyártmányokkal ékesítik magukat és palotáikat: ők sem hisznek a hazai iparművészet termékeinek jogosultságában. Hanem természetesen ebben egyetértőleg kellene közreműködnie az államnak és nem csupán a dekorum okáért gondoskodni az iparművészet tengődéséről, hanem oly komoly finánciális vállalatnak minősíteni, a mely kamatostól fizeti vissza a beléje fektetett nagy összeget. Valamint nem kell függővé tenni sorsát ama bizonytalan eredményektől, melyek az úgynevezett nemzetes stílus eddigi kísérleteiből származtak.

Az anyagi érdekek belevonásával fokozottabb igyekezetet és nagyobb versenyt lehet teremteni és már az is nagy vívmány lenne, ha számos — a külföldről importált cikket ugyanazon minőség és formák szerint itthon bírnánk előállítani. Azzal még nem szenvedne csorbulást a nemzeties érdek, ha porcellánunk, fayence-ünk, terrakottánk, üvegünk, tükreink, finom bőr- és fémárúink oly finomak lennének, mint a külföldieké *és divatickekben nem is

*) Majd pártolja az idegen, nem et építészetet mint eddig.
A SZERK.

ehet ragaszkodni bizonyos formákhoz. Így például a velencei csipke csupán az anyag kezelési módjában őrzi meg jellegét, azonban számtalan mintájával alkalmazkodik a világ divatigényeihez és sok ügyeskezü nőnek ad kenyeret. Mily nagy összeget adunk ki évente művirágokért, a melyekben nem a stílszerűséget, hanem mentől élethűbb természetességet kell drágán megfizetnünk a franciáknak. Sőt gyakran még az is megesik, hogy az itthon készült csinos cikk árát is azzal srófolja föl a kereskedő, hogy külföldi vignettával látja el, a közérdek nagy kárára támogatván a közönség előítéletét.

Ezt az előítéletet pedig csak főuraink

jó példája szüntetheti meg, ha egyszersmind az állam gondoskodik az iparművészet szélesebb körű tevékenységének anyagi alapjáról.

Ha bekövetkeznek az anyagi eredmények, magánosok is bizalommal fogják tőküket hasonló vállalatokba fektetni, a miben kezdetben egyesek bizonyynyal kénytelenek lennének elbukni.

Végül még azt kívánjuk megjegyezni gróf ANDRÁSSY beszédére vonatkozólag, hogy az angolok kiváló érdemeik dacára még mindig nem «zászlóvivői» az ízlés uralmának... a mint azt ő állította, hanem a jó ízlés «zászlóvivői» voltak és ma is azok — a franciák.

BENEDETTO BONFIGLI.

AZ UMBRIAI iskola képviselői között sajtószerű művészi egyéniség BENEDETTO BONFIGLI, a ki — midőn egy részről lebilincselhetne szépérzéke által, másrészt elriaszt izléstelenségeivel; telve van szent komolysággal és nem bírja magát megtartóztatni a kicsinyes játékoktól és külsőségektől.

Pedig művészete nevezetes jelentménnyel bír az umbriai festőiskolában. Minden reflexió nélkül átengedvén magát a vallásos tradíciónak, benső meggyőződéssel szolgálta a vallás céljait.

Nála még a művészi fölfogás a valóságtól ép oly kevésbé vált külön, mint ama társadalomnál, mely az ő műveiből meríti áhitatának táplálékát; mindazáltal a művészi egyéniség és makacsság némely jelei sejtetik az egyházi auktoritásnak a művészeti dolgokra vonatkozó csökkenését.

BENEDETTO BONFIGLI 1420 körül született; 1496-ról datálódik végrendelete.

Legkorábbi műveiben PIERO DELLA FRANCESCA-hoz csatlakozik, a kinek valószínűleg tanítványa volt. Azonban fölülmulja őt nem csupán színeinek tisztaságában és melegségében, hanem sok esetben a motívok elevensége és a kifejezésteljes előadás által is.

Különös, talán egyedül álló példa a művészetek történetében, hogy első nevével kapcsolatos műve kitöltte egész életét,

sőt halálán túl is még 40 évig befejezetlen maradt.

E mű a perugiai nyilvános palota kápolnájának freszko sorozatából állott, mi iránt BONFIGLI 1454-ik évben nyert megbízatást. A képsorozat két szentnek: TOULOUSE LAJOS és PERUGIAI HERCULANUS püspököknek élettörténetét, valamint egy feszületen függő KRISZTUS-t ábrázol. Az ablakos falnál kezdve, VIII. BONIFACIUS püspökké szenteli LAJOS-t 1296. évben. Átellenben látható a szentnek temetése, aztán halála után két csoda tette: ama hajótörött kereskedők megmenekülése, kik ő hozzá könyörögtek segítségért és az egyik kereskedő elvesztett pénztárcájának megtalálása egy hal gyomrában; továbbá a szent püspök vádoltatása a hunn fejedelem előtt, földi maradványainak megtalálása és ünnepélyes áthelyezése a székesegyházba.

Szerződésileg meg lőn állapítva, hogy ha e föladat fele részben elkészül, értékét FRA FILIPPO vagy DOMENICO VENEZIANO, vagy FRA GIOVANNI DA FIEZOLE fogják becslés útján megállapítani.

1461. évben BONFIGLI a kitűzött célhoz eljutott.

Miután 1455-ben FIEZOLE meghalt, tehát FRA FILIPPO-t hívták meg és mivel ítélete BONFIGLI-ra nézve kedvezően ütött ki, a megbízatást a folytatásra nézve

is kiterjesztették és az egész műért 400 forintot biztosítottak. Közben lassabban haladt a munka előre. 1496-ban még fele hátra maradt, minéltozva BONFIGLI kénytelen volt végrendeletében félbemaradt munkájának befejezéséért egy bizonyos összeget biztosítani egy másik művész javára. Bizonyosan nem állapítható meg, hogy ki volt ama művész és melyik rész volt az ő munkája. Minden esetre nem volt ügyetlen, ha — mint feltehető — az utolsó szt. HERCULÁNUS legendáját ábrázoló képek töle valók. Ezek közt a legjelentékenyebb a temetési jelenet; ez pedig sem a művészi elrendezés, sem az éneklő szerzetesek, vagy gyászoló női csoport kifejezésteljes ábrázolása, sem eleven motívumok, vagy karakterisztikus fejek által nem tűnik ki. Csak a halál nyugalmával fekvő szentnek hullája gyakorol nevezetesebb benyomást és egy szerzetes alak, a ki szemeit törli, árulja el részvétét. PIERO DELLA FRANCESCA-hoz való vonatkozását nem annyira az uralgó szürke árnyalat, mint inkább a mindenütt alkalmazott és a perspektíva pontos ismeretével rajzolt architektúra.

Idővel BONFIGLI előmeneteleket tett; és ha nem is állott tehetségében egy város ostromlását valószínűség szerint ábrázolni, mégis némely alakban több életet öntött, mint annak előtte; mégis az utolsó kép, mely már nem is BONFIGLI műve, fölülmúlja a többi. Mindazáltal bizonyítja a perugiaiaknak BONFIGLI iránti magas kegyeletét ama türelem, minéltozva 45 évig vártak egy oly mű befejezésére, a melynek 4 év alatt kellett volna elkészülni.

Perugiában könnyen és teljesen megismerhető az ő művészi egyénisége, mióta a beszüntetett kolostorokból és templomokból kikerült nevezetes számú művei elhelyezést nyertek a nyilvános képtár gyűjteményében. Ezek közt a legkiválóbb a szt. BERNÁT-rend körmeneti zászlója, melyen az illető szent a kék felhőkön trónoló, éneklő, zenélő, rózsakoszorús angyalkar által környezett, nagyon fiatalos KRISZTUS-alak előtt áll, a ki baljában Perugia zászlaját tartja, míg jobbával az alatta csoportosuló községre áldást oszt. A község élén egy püspök foglal helyet a templom előtt. Férfiak, nők eloltják gyertyáikat és kosaraikba helyezik, mely alkalommal egy fiut kísért az ördög a gyertyalopásra.

Némely sajátságok a formákban nyilvánulnak,

nevezetesen a MEGVÁLTÓ típusában, a kinek vállaira lógó, hosszú haja a magas, kerek homlokot köríti, mely a tág szemüreg és túlnagy szemek fölött ívelődik; orra egyenes, hosszú; szája kicsiny, finom és mosolygó; az áll rövid és szakáltalan, valamint az ajkak fölött is hiányzik a bajusz. Az alak idegenszerűségét fokozza a kék ruha fölé borított arany palást. A rövid áll különben valamennyi alakot jellemzi, kik közt különben az angyalok némelyike igen kedves. Minden mozdulat kimért; a motívumokban, valamint vonásokban kevés a kifejezés s a formák kivitele szegény. Azonban az összbenyomás ünnepélyes és a szabadban tartott körmenet hatására van számítva. Már az alakok mögötti arany alap, továbbá a világossággal teljes menny és a tarka színű föld kontrasztja áhítatra gerjesztő hatással bírhatott a tömegre, nevezetesen az ünnepélyes aktus alkalmával.

E művön is szemmeláthatólag nyilvánul a művésznek, PIERO DELLA FRANCESCO-val való rokonsága.

Inkább az egyéni ízlés, mint a stíl sajátosságából kifolyólag követte BONFIGLI ama szokást, hogy a koszorúkat, melyekkel az angyalokat és a szenteket ékesíté, hernyó alakjában, hátulról előre a homlok fölé illeszté a fejre, mi által a kedvező benyomást zavarta. Ugyanez áll az oltárképül szánt MADONNÁ-ra, a kit négy mögéje helyezett angyal imád. A könnyű fátyollal ruházott és részben egy köpenyvel elfödött gyermek a nap felé nyúl kezeivel, míg közelében a SZT.-TAMÁS, HIERONYMUS, FERENC és BERNÁT állanak.

Szigorú szimmetria uralja az egész kompozíciót és fokozza az ünnepélyes hatást; ellenben az alakok kifejezése és rajza gyöngye; az angyaloké pedig fölöslegesen cifrázott.

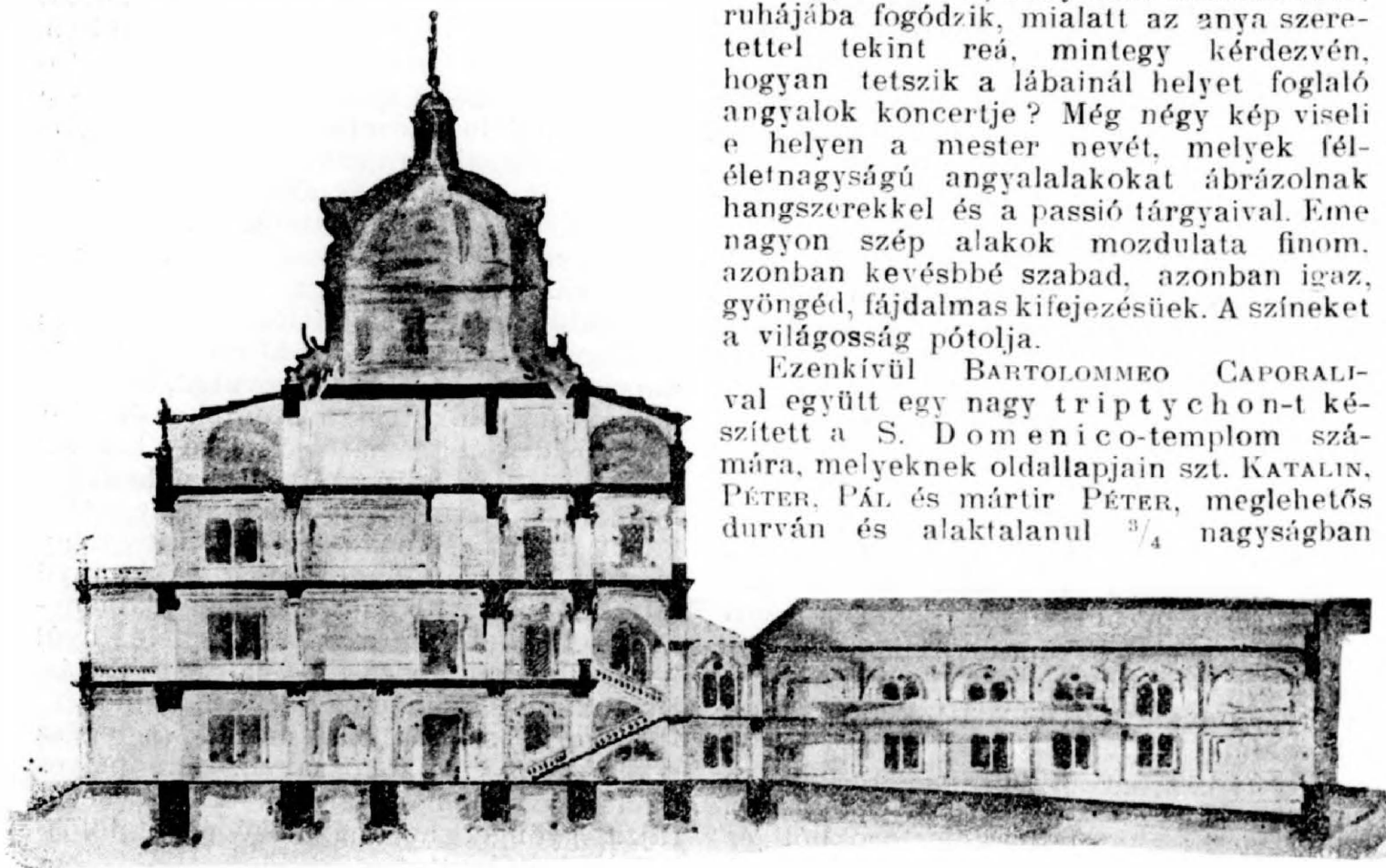
A Szt.-Domokos templomból származik a három király imadását ábrázoló kép. Az istálló előtt az ökör, szamar és Szt.-József által képződő csoportban, három angyallal fölötte ül MÁRIA, ölében a gyermekkel, mely egy nagy arany urnát tart, melyet az öreg királytól kapott ajándékba, a ki előtte térdelve, lábait csókolja. Hasonló nagy aranyos urnákkal áll mögötte a másik két király s azok mögött a lovakat, tevéket féken tartó szolgák. Egy igen gyermekes hegyi tájkép zárja be a háttért, melynek levegőjét arany pótolja. MÁRIA mellett áll a szalagos keresztrel a kis JÁNOS, a másik ol-

dalon egy püspök a pásztorbottal. MÁRIA a kép baloldalán foglal helyet, JÓZSEF jobbról, minélfogva a kompozíció egy félkörívet képez középen az agg királylyal. Az ifju arcok nincsenek szépség híján, az öregebbekből azonban hiányzik a karakterisztikus kifejezés és valamennyiből a természetűség. A drapériákban kevés formaérzék és fantázia nyilvánul, ellenben nagyon gazdag aranyban és tarka jelmezekben. A hússzín igen világos és átlátszó árnyékkal bír; csak JÁNOS, a középkorú király és a kíséret némely tagja barna. A kép kivitele igen gondos.

tívumok megválasztásában, a mennyibene helyen FIESOLET választá mintául. MÁRIA mellére kulcsolt kezekkel, alázatosan hallgatja az angyal szavait, a ki félig térdelő helyzetben, hajtott fővel, jobb kezének fölemelt mutató ujját befelé hajtva, adja át a mennyei üzenetet. Azonban BONFIGLI e helyen sem bírt ellenállni eredeti hajlamának, a mennyiben a MÁRIA keblét majdnem érintő szimbolikus galamb csőrét egy vörös lángnyelvvél látta el.

Még érdekesebb egy másik kompozíciója: MÁRIA a zöldben, természetnagyságú alakban ülve, ölében a vidám, áldást osztó gyermekkel, mely hátratámaszkodva, ruhájába fogódzik, mialatt az anya szeretettel tekint reá, mintegy kérdezőn, hogyan tetszik a lábainál helyet foglaló angyalok koncertje? Még négy kép viseli e helyen a mester nevét, melyek félelelnagyságú angyalalakokat ábrázolnak hangszerekkel és a passió tárgyaival. Eme nagyon szép alakok mozdulata finom, azonban kevésbé szabad, azonban igaz, gyöngéd, fájdalmas kifejezésűek. A színeket a világosság pótolja.

Ezenkívül BARTOLOMEO CAPORALI-val együtt egy nagy triptychon-t készített a S. Domenico-templom számára, melyeknek oldallapjain szent KATALIN, PÉTER, PÁL és mártír PÉTER, meglehetősen durván és alaktalanul $\frac{3}{4}$ nagyságban

74. KASZINÓ ÉPÜLET METSZETE.

Csaknem csodálatos kompozíció a BONFIGLI angyali üdvözlése, melyen SZENT-LUKÁCS az előtérben egy ökör hátán ül; MÁRIA az angyal üzenetét ijedten hallgatja, mit a fölötté megjelenő, cheruboktól környezett ATYAISTEN sem bír elosztatni. Az izlés hiánya érezhetővé válik itt is az archangyalnak aranyos papirból készültnek lenni látszó tunikájában, valamint az evangelistának a hernyóalakú koszorúk mintájára idomított fejében. Egy más kisebb, hasonló tárgyú képen BONFIGLI szerencsésebb volt a mo-

vannak ábrázolva, a közepén pedig BONFIGLI a természetfölötti MADONNÁ-t helyezte el, mely igen megsérült állapotban került az utókorra, valamint a szent JÁNOS lefejeztetését és szent MIKLÓS egy csodátétét ábrázoló predella-képek.

Neki tulajdonítják a perugiai S. Pietro fuori egyik mellékhajójában lévő képet, mely egészen az ő modorában van festve, azonban gyöngé rajza miatt támaszt kételyt. A kompozíció közepén ül MÁRIA és ölében, valamint jobb karján keresztbe fektetve tartja Jézus

hulláját; fájdalomdúlt arcával érinti annak nyugodt arcát, a halott karjai mereven fekszenek teste mellett, valamint párhuzamosan lógnak le lábai. Mellettök az íróasztalnál ül szent. Hieronymus, átel-

lenben áll szent. Leonardus. Az Anno Domini millesimo CCCCLXVIII-vel jelzett kép beosztása szigorúan szimmetrikus és nincs is az igaz érzés híjával.

GIOVANNI BOCCACCIO.

Camerino városban élt egy Giovanni Pier Matteo Antonio d'Annuzio (Boccati), a ki a városi levéltár egyik nyilvános okmányában mint igen tapasztalt perugiai festő említették. Születési éve, valamint tanítómestere ismeretlen, 1444. évben hagyta el szülővárosát. 1445. évben az előjáróság javaslatba hozta teljes jogokat élvező polgárrá való minősítettését. E szerint mint kész mester jött vissza Perugiába.

Nem csupán örömmel vétetett föl a polgárság kötelékeibe, hanem kevés idő múltán már a «Disciplinati»-k egyletébe is fölvetetett, a mi nagy kitüntetés jele volt, mi mellett egyszersmind az oratórium számára egy oltárképet is vásároltak tőle. E kép jelenleg a perugiai gyűjteményben van.

Boccaccio e helyen megfontolt, vallásos lelkesedéstől hevített, gazdag tehetségű és eleven fantáziájú művészi egyéniség gyanánt mutatja be magát, a kit szépérzéke és vallásos komolysága a mérséklet korlátai között tart. A természeti tanulmányok alaposága, az egyénítés változatosága dacára úgy a testek, valamint a draperiák fölfogásában egy egyszerűségében nagy stílushoz ragaszkodik; sehol sem vét az izlés ellen és sehol sem zavarja a harmónikus összhatást. E mellett törekedett a perspektiva törvényeivel is megismerkedni.

A kompozíció alakokban igen gazdag és sajátosan egyházas jellegű; a szimmetria szigorúan be van tartva. A középen a Madonna foglal helyet a masszív renesszánsz trónon. A meztelen, csak könnyű fátyollal borított gyermek ölében ül és jobb karját egy menyét felé nyújtja, mely kezét nyalni mászott elő és a melytől félénken vonakodik. A fiatal Madonna komolyan néz maga elé. Kékes-fehér, aranszegélyű kendő fűdi fejét és vállait; haja nem látható. A magas domború homlok, a finom hosszas orr, a kis száj, a rövid áll (mely a kép minden alakjainak

sajátja) Piero della Francescá-ra emlékeztetnek és Bonfigli-nél föltűnően ismételődnek. A világos színezés a sárgás árnyékkal ama művészekével hasonló, valamint a perspektivikusan rajzolt dícsoszorúk is.

Egy világos ruhába öltöztetett gyermekalak térdel a Madonna széles trónja mellett és hárfán játszik, egy másik balról, a támla mögött ül és bizonyos aggodalmas kifejezéssel igyekszik lantjából hangokat kicsalni. A trónt két kóruszekerény zárja be, melyek közt különböző korú gyermekekből álló csoport énekel. A fejük fölé festett dícsfény angyalokká minősíti őket, azonban nem csupán a szárnyak hiányánál, hanem az alakok igazi iskolás-gyermek jellegénél fogva inkább templomi, mint mennyei ünnepélyességet vélünk e jelenetben megörökítve látni. A kar, melyet a négy templomatya, Agoston, Hieronymus, Ambrosius és Gregoris tisztes alakjai egészítnek ki, széles koszorúban övedzi a trónt. Egészen az előtérben térdelnek még jobbról: S. Domenicus, balról S. Franciscus, mindketten igen kis alakban ábrázolt két-két védencüket pártfogolván az imában.

Az egész jelenet egy nagy zöld, virágborított lugasban játszódik le, melynek koszorúzott oszlopai mögött egy virágzó rózsáskertbe lehet látni.

A trón egyik lépcsőjén 1447. évszám, valamint a talajon Opus Johannis Boccaccii de Camereno F. följegyzés olvasható.

A gyűjtemény még három képet bír Boccaccio-tól. Az egyik egy pieta: Krisztus hullája anyja ölében, jobbról S. Severus, Mária és Márta, balról K. Szt. János, S. Agata és két más női szent.

A kép hiteles aláírása: Tempore Domini Filippi Canonici Johannes Boccaccii de Camereno fecit 1.4.7.9.

A második mű Simone del Car-

mine-ből ered hasonló tartalommal. MADONNA egy baldachin alatt ül és keresztbe fektetve tartja ölen a meztelen gyermeket. Ez bal mutatóujjával szájára mutat, mit az anya áhítatosan kulcsolt kezekkel vesz tudomásul, mialatt a gyermek vállán ülő csíz annak ujját megcsípi. Négy gyermekangyal ül és térdel a MADONNA előtt a földön, melyek közül az egyik orgonán, másik hárfán játszik, kettő pedig virágot szed. A baldachin körül éneklő és zenélő angyalok állanak. A kép közepes nagyságú; kompozíciója szorongóan gazdag, telve áhítatos, szent érzelmekkel és természetfölötti hatással, mely az aranyos színezés által tetemesen fokozódik. A beállítás és mozdulatok meglehetősen gyöngék; a formák és modeláció nem kevésbé; azonban a gyermekangyalok kifejezése telve naiv szeretetreméltósággal; sőt még a nagyoké is az, ha nem énekelnek, a midőn nagyon fölnyitják szájukat. A finom és tökéletes kivitelű festmény sértetlen épségben megvan tartva.

BOCCACIO-nak a gyűjteményben lévő harmadik képe kicsiny, nagyon elhalványult és egy MADONNÁ-t ábrázol a gyermekkel keblén, zenélő angyaloktól környezve.

Eme három tempera-festményen kívül Perugia BOCCACIO-nak még egy nagy pompás freszkó-művét bírja a S. Giuliana (jelenleg katona-kórház) átjáró-csarnokában, mely a szent Szűz mennybemenetelét ábrázolja.

Átszellemült, ideális szépségben, melyet a XV-ik században csak talán FIESOLÉ-nak sikerült elérni, fölemelt, összekulcsolt kezekkel ül MÁRIA felhőkön KRISZTUS mellett, lefelé irányzott, mintegy búcsúzó tekintettel. KRISZTUS áldólag emeli jobbát, baljával pedig a nyitott evangéliumot tartja bal térdén. Mindkettőjüket egy mandorla zárja körül, melyet minden oldalról egy-egy lebegő angyal tart. Alattuk látható a nyitott szárkofág felső

része, mely fölött két felhőkön lebegő angyal szenvedélyes mozdulattal mutat két szalagtekeresztet, melyekre MÁRIA mennybemenetelének eseménye van följegyezve. A vörös ruhás fehér szárnyú, valamint zöld ruhás és vörös szárnyú angyalok is kedves, imádandó arcaikkal FIESOLE-ra vagy BENOZZO GOZZOLI-ra emlékeztetnek, kinek műveit bizonyynyal ismerhette BOCCACIO; sőt KRISZTUS-nak kevésbé szép típusa, kerek arca, rövid álla és oldalsebe számára kivágott ruhája az ájtatos dominikánusra emlékeztetnek. Legföltünőbbek a rózsakoszorús angyalok a szárkofág fölött, az ő heves, a szépség mértékét meghaladó mozdulataikkal és kezeiknek erőltetett, sőt természetellenes mozdulatával, miközben begörbített mutatóujjaikkal a koporsóban lévő rózsákra mutatnak, mi által a művész az esemény meglepő, hihetetlen voltát kívánta jelezni.

Félreismerhetlen a magas lelkesedés, mely eme képet alkotta és az érzések oly közvetlensége, mint azt kevés művésznél, még a régibb umbriai iskolához tartozóknál is ritkán található és mindenestre ennek legszebb és legjelentékenyebb emlékei közé sorozható.

A kép predellája alatt MCCCCLXVIII. évszám és lejjebb következő följegyzés áll: Hoc opus fecit fieri soror Beneditta soror monasterii Sce. Juliane.

Közeli művészi, sőt talán rokoni viszonyban van BOCCACIO-val: GIROLAMO DI GIOVANNI DA CAMERINO, a ki kiképeztetése érdekében Páduába, SQUARCIONE-hoz ment, a hol, 1450-ben a Fraternità de pittori-ban tagtársul vétetett föl. Monte San Martino-ban, Fermo tartományban, a S. Maria templom egy hitelesített oltárképet bír tőle, mely a trónoló MADONNÁ-t ábrázolja.

Ez kevésbé páduai, mint inkább umbriai jelleggel bír.

NICCOLO DA FOLIGNO.

A XV. századbéli folignoi mesterek egész csoportjának neveit sikerült kikutatni a műtörténelem bűvárainak, azonban tevékenységükről — egynek kivételével — nem maradt ránk semmi emlék. E kivétel volt NICCOLO FOLIGNO elődje, MAESTRO BARTOLOMMEO DI TOMMASO, kinek

1430-ban festett MADONNA képe, mely a folignoi S. Salvatore templom számára, RINALDO TRINCI megrendelésére készült, formáinak és színeinek rútsága, természetellenessége, sőt teljes lehetetlenségei által tűnik ki, minélfogva az egyidejű folignoi mesterek produktumainak

elpusztulása nem történt a műtörténelem veszteségére; különben ez egyszersmind a folignoi kulturális viszonyok nem valami örvendetes emléke, hasonlítva Flórenc és Siena egykorú viszonyaihoz.

Ily elődökhöz képest NICCOLO FOLIGNO műveinek némely keménységei és tökéletlenségei dacára a nagyság elsőrendű csillaga gyanánt tűnik föl és kifejlődése a honi talajon valóságos csodaszámba megyen.

MAESTRO NICCOLO DI LIBERATORE egy folignoi tekintélyes egyéniség fia volt és 1430. körül született. 1467-ben Foligno városának tanácsosa, később még emelkedvén rangban, 1472-ben prior lett és nagy tekintéllyel töltte be eme állását.

Ha igaz ama állítás, hogy TOMMASO mesternek volt tanítványa, úgy mesterétől keveset, vagy épen semmit sem tanult és már első ismert művével, a dirutai S. Francesco

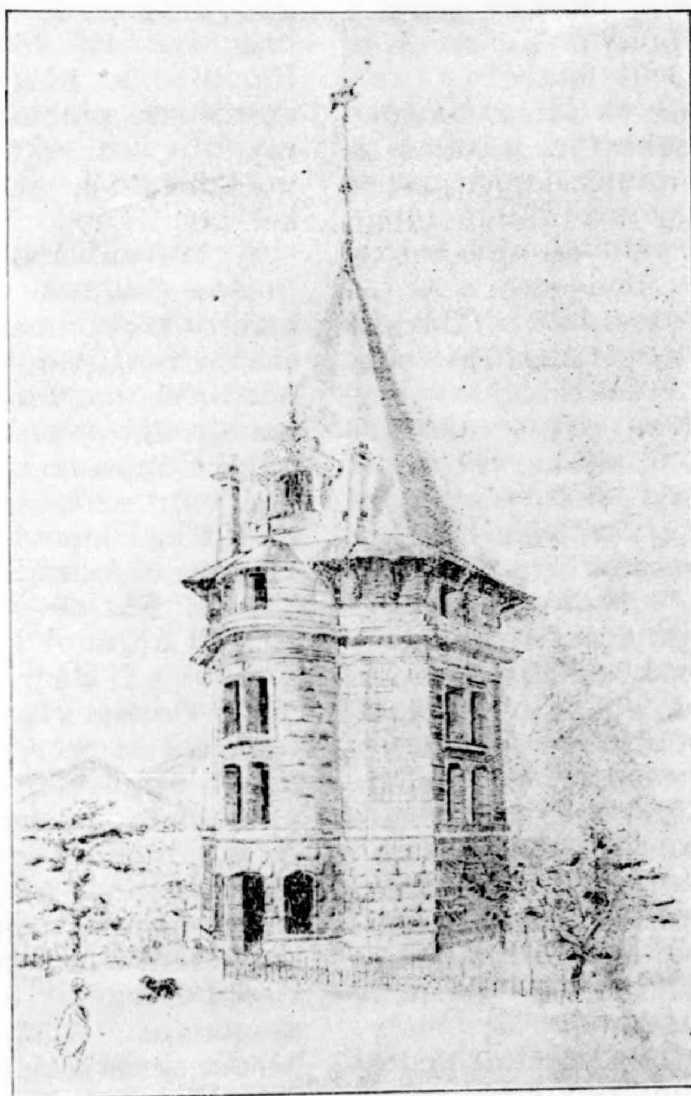
oltárképével (1457-ből) megszerte fölülmulta őt. E művön MADONNA in trono angyalok kettős koszorujában foglal helyet; ölében van a gyermek és karocskáit feléje nyújtja; előtte SZT.-FERENC

térdel, a kép donátorát ajánlva, vele átellenben van SZT.-BERNÁT. A trón alatt következő fölírás olvasható: Nicolaus de Fulgineo pinxit MCCCCLVII. Die... A donátor egy papirlapot tart következő góthikus írással: iacobus rubei de deruta pieri fecit pro anima sua.

Bárha itt is már határozott sajátságok-

kal lép föl a mester, mégis fölmerül a döntő, külső befolyások kérdése. Némelyek a sienai TADDEO BARTOLI műveiben vélik azt föllelni. Azonban ezen vélemény igen csekély támpontot nyer, kivált ha tekintetbe vesszük, hogy TADDEO perugiai művei, — melyekre legközelebb lett volna utalva NICCOLO DA FOLIGNO — annak leggyöngébb műveihez sorozhatók. Továbbá NICCOLO vallásos mély komolyságát, veleszületett szépérzékét, valódi hivatásérzetétől áthatott nagy szorgalmát

tekintve és összehasonlítva TADDEO-nak nagyon is mérsékelt szépérzékével s nevezetesen a kézművesség fölültefokán álló kivitelével: kénytelen a kutató tekintet más rokonszellemelek felé irányozni. Nem-e a közeli Perugiában, a S. Dominicus templomban volt FIESOLE-nak leirhatlan szépségű és kedvességű triptychon-ja, mely jelenleg — darabjaira szétzedve — a perugiai gyűjtemény gyöngyét képezi. És valjon FIESOLE Foligno-ban való több évi tartózkodása alatt nem hagyta-e művészetének nyomait maga után? És nem láthatók-e még máig a közeli Montefalco S. Fortunato-já-

75. VIZTORONY.

ban BENOZZO GOZZOLI-tól angyalok, a kik mesterétől hozzá és onnan NICCOLO DA FOLIGNO-hoz látszottak átszármazni, valamint KRISZTUS születésének Dituratában ismétlődő motívjai. A cagli-i S. Francesco-ból származik NICCOLO mesternek a milánói Brerában levő Madonna in trono-ja, ölében a gyermekkel, részben szárnyatlan angyalok

környezetében, a következő felirással a trónon: Nicolaus Fulginas pinxit MCCCCLXV. A képet mintegy mennyei fényözön hatja át; lelkes kifejezés nyilvánul a kedves angyalarcokban, melyekben az ártatlanság és szépség vetekedik — és annyira lebilincseli a szemet, hogy csak bizonyos idő múltán vehető észre a tartás és mozdulat némi merev gyámtalansága és a körvonalak helyenkénti keménysége.

Ez csak egy része az eredeti oltárképnek, melynek szárnyán SZT. FERENC, BERNÁT, ANTONIUS és CLÁRA, fölöttük pedig a négy evangélista volt elhelyezve és az orom csúcsába egy korona volt festve.

Kiváló műértékkel bír és talán NICCOLO DA FOLIGNO legbecsesebb alkotása ama egyleti zászló, mely annak idején Perugiában a Mária nuova templomban oltárkép gyanánt szolgált és ugyanott a gyűjteményben nyert elhelyezést. A vászonra festett tempera-festmény főtárgya az angyali üdvözlés. MÁRIA egy (egyszersmind könyvszekrényül szolgáló) imaszámolyon térdel, melyen egy olvasó állvány a rája helyezett imakönyvvel foglal helyet. Mögötte a szőnyegekkel és baldachinnal gazdagon díszített trónszerű háttér van alkalmazva. Az architektúra csúcsíves a renesszánsz átmenetét jelző részletekkel.

Siető léptekben, nyitott szárnyakkal és repülő aranyos ruhában közeledik GÁBRIEL, a mennyei birodalom legszebb angyala, majdnem zavartan lesütött szemekkel, kezét a liliomszállal keresztezvén mellén. Az utolsó szó lebbent el ajkairól. MÁRIA a legájtatosabb ártatlanság és legtisztább szüziesség alakja, az angyal kézmozdulatát ismételvén, az isteni rendeléssel szemközt alázatos megadását nyilvánítja. Mindkét alak fejét masszív arany dicsfény környezi. Egy fehér márványkorlát, melynek frizét kagylók és lárvák által tartott levélfüzér ékítik és a melyen virág-vázak állanak, választja el az előtért egy kerttől és a rajta túl lévő fáktól.

E kertben két angyal látható, kik közül az egyik a másiktól nyer értesülést az előtérben történendőről, hova az újjával mutat. A szimbolikus aranyos galamb egy aranyos sugárözönben lebeg lefelé, mely a szűz ölébe hanyatlik.

E sugárözön a mennyei ATYA jobb kezéből árad lefelé, a ki balról a felhők közt egy sugárzó cherubglóriában ül. Az ATYAI-ISTEN aggastyán gyanánt van ábrázolva, hosszú hajjal és szakállal, bő palástba bur-

kolva; az angyalok szőke-fürtösek, fehér, zöld és vörös ruhában, valamennyien szép és vonzó arcokkal.

A test és ruha formái alaposabb természetű tanulmányok nélkül vannak stilizálva; a modelláció tökéletlen, a világosság és árnyék beosztása egyenlőtlen (GÁBRIEL jobbról, MÁRIA balról van megvilágítva); a hússzín meleg-szürke, átlátszó szürkés-barna árnyékkal. Mindkét fő-alak életnagyságú. Sokkal kisebb méretben van ábrázolva az egyesület, mely a képet megrendelte. Férfiak, nők egy gomolyagba összeszorítva térdelnek egymás mellett, védszentjük, SZT. FÜLÜP és SZT. JULIÁNA pártfogása mellett. A képnek eme része különösen erőteljesen van megrajzolva, színezve és modellálva sötét árnyékokkal és igen karakterisztikus fejekkel bír.

E helyen nyilvánul feltűnően NICCOLO FOLIGNO sajátos szokása, hogy a formákat fekete körvonalakkal köríti, miben ama szándék nyilvánul, hogy azoknak a távolból ható nagyobb határozottságot adjon, a mely eljárás kivált egy körmeneti zászlónál különösen indokolt. Az utóbbi csoport előtt a négyszögű lapokból összeállított padló egy lépcsőfokkal végződik, melyen következő fölírás áll: SOCIETAS ANNUNTIATE . FECIT . FIERI . HOC . OPUS . A . D . MCCCCLXVI.

A vatikáni képtár számára XVI. GERGELY pápa megszerezte a montepore-i S. Angelo-ból a nagy oltárképet, mely NICCOLO DA FOLIGNO-nak alakokban leggazdagabb műalkotása. A majdnem négyzetes alap 46 nagyobb, kisebb és még kisebb mezőkre van osztva. A középső és legnagyobbat MÁRIA megkoronáztatása tölti ki, a fölötté lévő kisebbet egy Pietà, a lábamatot a szent asszonyok. A középső kép két oldalán három sorban keskeny mezőkben vannak: SZT. BENEDEK, VAZUL, GYÖRGY, JÁNOS, PÁL és SEBESTYÉN; ezek fölött ugyanannyi mezőben MÁRIA, JÁNOS, MÁRIA KLEOPHÁ és más női szentek, kik mindnyájan KRISZTUS halála fölött siránkoznak. Ujabb három mezőben fölöttük vannak félalakban cherubok és ezek fölött hat templom-anya mellképe. A lábamatban a tizenkét apostol nyert elhelyezést, alattuk ismét női szentek. A függélyes szegély ismét tizenhét legkisebb keskeny mezőre oszlik, a hova NICCOLO szentek és szent életű szerzetesek mellképeit festette.

MÁRIA a megkoronáztatásnál ugyanama

kedves, szép, szerény szűz, mint a perugiai angyali üdvözlétnél; az angyalok is hasonlóan szépek és bájosak, mint amott GÁBRIEL; KRISZTUS nagyon komoly és akkor tevő MÁRIA fejére a koronát. Egyszerűségükben nagyszerű stílusuk a draperiák, csak kissé túl hegyes szögük a törésekben; MÁRIÁ-nál mély, szürkés-kék, KRISZTUS-nál vörös színű. Feltűnően szép ifiaknak vannak ábrázolva Szt. György és SEBESTYÉN. Egészben véve a rajz nem finom, azonban szigorú, az alakok keskenyek, szorongók a tér által, melyben állanak. A fájdalom és panasz arcjátéka olykor az arcfintorba csap át. A kivitel nem épen gondos és könnyen észrevehető a kevésbé ügyes segédek kezeinek nyomai. A predella közepén eme fölírás olvasható: NICHOLAUS FULGINAS MCCCCDLXIIII.

NICOLO DA FOLIGNO oltárképei túlnyomóan egyugyanazon architektúrával és festői jelleggel bírnak: többszörösen beosztva, orommal és lábazattal, csúcsíves stílusban; aranyozva és arany háttérrel az élénk színek a gazdagság, pompa és fény benyomását gyakorolják. Egy ilyen látható az Ancona kerületébe tartozó San Severino dómjában. Ez öt osztálylyal bír, a fő mezőkben félélétnagyságú alakokkal s az egész mű nagy szépség és mély érzelem kifejezője. A Szt. Szűz egy trónon ül, melynek baldachinjáról négy bájos angyal tekint alá. A MADONNA a szűzies szépségnek finoman ábrázolt eszménye. Derült tekintettel tartja ölében a ruhátlan gyermeket, mely mindkét kezével ruhájának mellszegélyébe fogódzik, mialatt nyájasan pillant hátra egy angyalra, a mely lanton játszik. Teljes ideális formák, melyek a mélyebb természeti tanulmányok híján is elevenül hatnak és feketén vannak körvonalozva; a MADONNA homloka magas, domború, hosszú haja szőke, sima, a hús-szín természetes világos, barnás árnyékkal. Körülötte angyalok vannak, leányos, ártatlan kifejezéssel és föltűnőbb változatosság nélküli szépséggel. Középen az orommezőben, a lenéző ATYAISTEN egy koronát tart. Az oldalmezőkben állanak Szt. SEVERINUS és JAKAB, Szt. SEBESTYÉN polgári öltözetben és FERENC szerzetes jelmezben; mindnyájan kissé nyersen és sötéten vannak színezve és modellálva és erőteljesen karakterizálva.

A lábazat aranyozott fölírása: NICOLAUS FULGINAS PINXIT MCCCCCLXVIII.

Időrendi sorban ama zászló következik mely annak idején Assisi-ben a S. Gregorio templomban s jelenleg Karlsruhe-ban, a muzeumban őriztik. A zászló mindkét oldala be van festve, egyik oldalon KRISZTUS megostoroztatását, a másikon a kereszten függő KRISZTUST MÁRIÁ-val, JÁNOS-sal és MAGDOLNÁ-val tüntetvén föl. E mű mely az érzelmek kifejezésének túlzásában szenved, át van festve és a nem igen hiteles jegyzéssel ellátva: HOPUS NICOLAI FULGINATI MCCCCCLXVIII.

Ellenben legkiválóbb emlékei közé sorozható ama triptychon, mely eredetileg az assisi dómban volt s jelenleg a Capitoló egyik szobájában van. A MADONNA in trono tartja a meztelen gyermeket, a mint az angyal által nyújtott lilium után nyul. Egy másik angyal alázattal fejezi ki hódolatát; két más angyal visszahajítja a függőnyt, ismét más kettő a trón lábánál térdel, egyik edényben liliumot tartva, másik imádattal tekintvén föl a gyermekre. Mindnyájan kissé soványak, azonban nagyon szépek, ártatlanságteljes kelleműek, teljesen befejezettek és élénken emlékeztetnek a Perugiában lévő angyali üdvözlétre.

A MADONNA alak átfestés miatt, az egész kép pedig az által szenvedett változást, hogy ovális mintába foglalták. Az oldal-szárnyakra NICCOLO DA FOLIGNO az angyali üdvözléteket festette; hozzája függeszté S. CESSIDIUS és RUFINUS, JÁNOS EV. és DÖMJÉN alakjait. A predella S. RUFINUS mártíromságát a tüzes kemencében tünteti föl, továbbá holttestének megtaláltatását és Assisi-be való szállítását, könnyű eleven vonásokkal. Az aláírás: PUSNICOLAI DE FULCINED MCCCCCL . .

1471. évből származik a mester műveinek ama remeke, mely 14 nagyobb, 24 kisebb mezőre osztva, Gualdo-ban a S. Francesco templomában reprezentálja az umbriai festő-iskola sajátosságait legteljesebb tökéletességében. E helyen a művészet az egyházi ünnepélyes pompáva, fényes gazdagsággal és architektonikus beosztás szépségével, valamint festői kivittel egyesíti a vallásos komolyságot és igaz mély érzést. A kép az olasz csúcsíves rendszer stílusának triptychon-ja szerint van szerkesztve; mindazáltal az oldalszárnyak oszlopok és pilaszterek által felezve vannak, mely felezések félakkora szélesek, mint a középső mezők. Két erősebb pilaszter zárja el a keretet a lába-

zattal együtt, mely tizenkét, a felsőknek megfelelő mezőre van osztva. A középben lévő fő kép a MADONNA in trono-t ábrázolja az ölen ülő meztelen gyermekkel, éneklő, zenélő és imádkozó angyalok szoros környezetében. A gyermek cseresznye után nyúl, mit egyik angyal kosárkában nyújt feléje. Komolyan merengve néz maga elé az anya, mintha lelkében látná ama jelenetet, mely feje fölött az oromban van ábrázolva, a hol holt fiát tartja ölen, — és alig figyel a gyermekre, mely jobbával a kosárba, baljával a szájához nyúlva, mintegy némán kérdezi tőle, hogy szabad-e a gyümölcsöt élveznie? E képen is látható, mily nagy súlyt fektetett rá, hogy az anyát és gyermekét magas mennyei szépségben mutassa be, az előbbent a neki sajátos típus szerint magas, domború homlokkal hosszú szőke hajjal, finom vonásokkal, a gyermeket telt formákkal és eleven mozdulattal az arcjátékban és tagokban.

Majdnem megnyerőbb szépérzéke az angyaloknál, kik mindnyájan a perugiai angyali üdvözlet szeráfjainak családjához tartozni látszanak. A szokottnál mérsékeltebben fejezi ki a fájdalmat, ottan, a hol MÁRIA halott fiát tartja és JÁNOS a balkéz sebhelyét csókolja; és midőn a felette lévő passziflórában az áldást osztó fönséges MEGVÁLTÓ-t ábrázolja.

Méltóságos gondolkozó vonásokkal állnak PÉTER és PÁL a MADONNÁ-tól jobbra eső fülkében, odaadó áhitattal balról FERENC és BERNÁT egész alakjai; fölöttük kicsiny csúcsíves fülkékben, ANTONIUS, SEBESTYÉN, LAJOS és MIHÁLY, fölöttük az orommezőkben KLÁRA és KRISTÓF, ISTVÁN és FELIX félalakjai. A szöglet pilaszterekben van a tizenkét apostol és a predellában más szentek a legkisebb méretű alakokban.

A trón lépcsőjén aranyos betűkkel áll: NICOLAUS FULGINAS PINXIT. M. CCCCLXXI. Rómában a Villa Albani (most Torlonia) képtárában van NICCOLO DA FOLIGNO-tól egy nagy oltárkép, mely szintén a MADONNA in trono-t ábrázolja cherubok és angyalok környezetében, valamint PÉTER, PÁL apostollal és egy szt. püspökkel és SZT. ANTAL-lal az oldalszárnyakon; az orommezőkben SZT. KATALIN, JÁNOS EV., SEBESTYÉN és más szentekkel; alatta a szokásos, ismert fölírás. E művével a mester — úgy látszik — túllépte tehetségének csúcspontját. MÁRIA kifejezéstelen, a gyermek tartása rossz, a méretek

túlhosszúak, az arcvonások szokott nemessége hiányzik. Igaz ugyan, hogy a mű többször át volt festve.

Némileg enyhébben ugyanez áll a mesternek a bolognai gyűjteményben lévő kettős oltárképére, mit IX. PIUS 1856. évben ajándékozott oda.

Egyik oldal az angyali üdvözlet-et ábrázolja. Többszörös, aranyozott ékítményekkel kitöltött nyílt téren jobbra van egy szűk ívcsarnok aranyos oszlopokkal, paddal és térdeplővel. Ez előtt térdel MÁRIA csodálatosan kulcsolt és peckelt kezekkel. Arca majdnem együgyű a magasra húzott szemöldökkel és lapos, vagy mondhatni homorú szemüregekkel, fejét nagyon vékony nyakán előrehajtva.

Balról sietős ugrásokkal jön GÁBRIEL, erősen elcsavart mozdulattal. Feje, mely élénken emlékeztet a perugiai műre, — szépnek volna mondható, ha nyaka nem lenne, hozzá képest, túlságosan vékony, MÁRIA-ra néz, jobbát a mutatóujjal föl-emeli, mialatt baljában egy vékony lilium-ágat tart. Minden forma feketével élesen ki van rajzolva; a hús-szín virágzó sárgás barna árnyékkal; a dícskoszorúk kerek; a szárnyak színesek; az angyal repülő ruhája redős és sajátságosak csizmákba bujtatott lábai. Az alakok $\frac{1}{4}$ életnagyságúak. Az ATYAISTEN fölülről küldi le áldását és aranyesőben az arany galambot. A MADONNA mellett következő följegyzés olvasható: HOPUS. NICCOLAI. DE. FVL.

A kép túloldala MÁRIA in trono-t ábrázolja fél életnagyságban a meztelen gyermekkel, melyet keresztben fektetve tart térdén és egy szalagtekercset tart eme szavakkal: PER. LI. DULCI. PREGI. DELLA. MIA. DILETTA. MATRE. ET. DEL. MARTIRO. SEBASTIANO. ET. DEL. DIVOTO. FRANCESCO. IO BENEDICO QUISTI. MIEI. CONFRATI. 1482. E kép a Szt. Szűz kézkucsolása, valamint a környező szentek imája a község érdekében történik. Két angyal gyümölcsfüzereket tart MÁRIA fölött; a magasban megjelenik az ATYAISTEN és feje fölé tartja a koronát. A művész egyéniségével sajátos szépérzék még itt is érvényesül, azonban zavaró részletekkel. A kivitel gondos és tetszetős.

NICCOLO DA FOLIGNO-tól való a nocerai dóm főoltárképe KRISZTUS áldástosztó gyermekalakjával.

Aquilában S. Chiara templomában is volt egy feszületen függő KRISZTUS, a mely eltűnt, ép úgy, mint az egykor Todi-ban volt predella.

Ellenben még eredeti helyén, a S. Niccolò templomban Foligno-ban épségben megvan a nagy oltárkép, mely KRISZTUS születését ábrázolja. A mezeten gyermek kitárt karokkal fekszik a földön, mialatt MÁRIA és JÓZSEF imádatlalt térdelnek előtte; az oldalmezőkben egész alakban Szt. MIKLÓS, SEBESTYÉN, MIHÁLY és JÁNOS ev., fölöttük félalakban JÁNOS és MONICA, PIETRO CRISCI és TOLENTINOI MIKLÓS vannak elhelyezve; a középső orom KRISZTUS föltámadását; az oldalormok a templomatyákat foglalják magukba. A szögletpilaszterek is hagyományosan szent alakokkal vannak díszítve. A predella hiányzik.

A MADONNA az ismert finom szűzies vonásokkal bír; a szentek hangulata lelkesült; a draperia stílje egyszerűen nagyszabású, nagy vonalakkal, széles síkokkal és lágy törésekkel; a hús-szin barnás.

Ugyanott egy MÁRIA megkoronáztatását is neki tulajdonítják. A jelenet aranyos alapú felhőkön játszódik le és kedves rózsás cherubkoszorúval van övedzve. Ez alatt a földön térdelve áhitattal tekintenek föl ANTONIUS ABBAS és FRANCISCUS. A stíl a mester eddigi műveinél szabadabb és miután az autentikus hitelesítés hiányzik, kételyt támaszt.

San MICHELE della Bastia is bír NICCOLO-tól egy MADONNA in trono oltár-

képet, melynek megfestéséhez 1502. évben fogott, azonban befejezése fiára, LACTANIUS-ra maradt.

A fönti műveken kívül még számos, többé-kevésbbé hiteles zászlót tulajdonítanak a mesternek, többek közt Assisi nyilvános iskoláinak egyikében a MADONNA della MISERICORDIA-t és Szt. BALÁZS-t ábrázoló képekkel, továbbá egyet Derutában a S. Antonio templomban; a kölni muzeumban; a Louvre-ban; Rómában a COLONNA-gyűjteményben; ugyanott a Monte di Pictà gyűjteményében; egy Pietà Perugiában; egy angyali üdvözlés a Luvre-ban, III. NAPOLEON gyűjteményében.

Serrapetron parochiális templomában van egy csúcsíves oltárképe: MADONNA az angyalok közt; végül maradtak utána még freszkók is Foligno mellett a S. MARIA in Campi S.-ban.

Az umbriai régibb festőiskola előnyeivel, hibáival egyaránt NICCOLO DA FOLIGNO-ban érte csúcspontját, valamint a toscánai FIESOLE-ban. Valamint ennek személyében, úgy nála is nagy ellentétek érintkeznek: FIESOLE-nál a mennyei elragadtatás teljes, — ellenben gonoszság és gyűlölet nem is fél igazsággal és erőben kifejezve; NICCOLÓ-nál az áhitat és öröm ideális szépsége és a fájdalom és panasz rút torzképei.

LIEZENMAYER SÁNDOR.

(1839–1898)

(K.) Február 19-én egy müncheni távirat jelezte, hogy újabb veszteség érte művészetünket: meghalt LIEZENMAYER, a nagy-hírű festőművész, a ki külföldön gyarapította nemzetünk dicsőségét és bár a külföld jobban megbecsülte, kitüntette, mint saját hazája, ő mindvégig megmaradt magyar-nak. Győrben született, ott végezte reáliskolai tanulmányait. Vagyonos nagybátyja, a ki korán fölismerte a gyermek hajlamait, 1856-ban Bécsbe küldé, hol a Képzőművészeti akadémián csak másfél évet töltött, mivel ama korszak világhírű tekintélyei Münchenben vonzották. Ott PILORY iskolájába került, a kinek nagyszabású, dekoratív művészete nyerte meg leginkább a fiatal művész hajlamait. Csakhamar nagy kompozíciókba kezdett és két nagy vázlatával az első díjat nyerte el.

Aztán megfesté MÁRIA TERÉZIA-t, a min, a koldus asszony gyermekét szoptatja mely nagy hatást keltő mű igen keresetté tette a művészt. Meghívást kapott a bécsi udvarhoz és 1870-ben megfesté a király arcképét és számos más arcképeket. Ez után ismét Münchenbe ment és figyelmét a nagyobb tárgyú kompozíciók felé fordította. Ez időből származnak: a templomból kijövő MARGIT, az IMOGEN és JOACHIMO, Szent ERZSÉBET (a Nemzeti Muzeumban) ERZSÉBET királynő, a mint STUART MÁRIA halálos ítéletét aláírja. Azonban legnagyobb szerű művei az illusztráció ciklus, melylyel «FAUST» és SCHILLER «Harang»-ja úgyszólván a világot bejárta.

A híressé vált mestert a württembergi kormány a stuttgarti képzőművészeti akadémia igazgatói állásával kínálta meg. Azonban három év múlva átment a

müncheni képzőművészeti akadémia tanári székére.

Természetével, mely soha sem vonzódott a kalandosság felé, igen megegyező volt a tanári állás, melyet buzgó elő-

szeretettel töltött be. Nagyszámú tanítványai között mindig örömet foglalkozott a magyarokkal s általában nagyra volt magyarságával, melynek jellegét külsején is mindvégig megőrzé.

VEGYESEK.

ÚJ VÁROSHÁZ ÉPÍTÉS KOLOZSVÁRT. A városi bizottság szakosztályai e hó 21-én ülést tartottak s elvben elhatározták egy új városházának építését. Az értekezlet a részletekre ezúttal nem terjeszkedett ki, hanem kebeléből egy 15 tagu bizottságot alakított az ügy előkészítésére és a közgyűlés elé terjesztendő javaslat kidolgozására.

KÖZPONTI SZEGÉNYHÁZ. A fő- és szék-város egy új központi szegényház építését tervezi. — E célból a pesti oldalon két, egyenkint 27000 □-öl nagyságu telek van kilátásba véve.

ÁRVAHÁZ ÉPÍTÉS. A II. ker. törökvesz dülőben, a RUPP-féle telken építendő Erzsébetleányárvaház részletes kiviteli terveit a fővárosi mérnöki hivatal készíti s május 1-ig beterjeszti a tanácshoz. Az építési költség 293.000 frttal van előirányozva, mely épület modern berendezéssel 150 leány befogadására van tervezve.

A LIPÓTVÁROSI előljárásnak új kétemeletes házat akar építeni a főváros. A kerületi választmány arra kéri a tanácsot, hogy a házat három- vagy négyemeletesre építse, mert az egész környéken az összes új épületek ilyen magasak.

PÁLYÁZATOK.

VÁROSHÁZTERVEZÉS. Túrkeve város 40000 forint költséggel új városház építését határozta el, és a szükséges tervek és költség-számítások elkészítésére pályázatot hirdet. A városháza 220 négyszögöl földszinti területen épülő emeletes épület lesz és a lépcsőház és folyosókon kívül 40 hivatali és mellékhelyiséget kell, hogy magában foglaljon. Az épületbeosztás előtervezete, a helyiségek méretei és egyéb utasítások, a város mérnöki hivatalában tekinthetők meg és másolhatók le. Az elfogadott első tervezet készítője, ha nem ő lesz a vállalkozó, 150 frt jutalomdíjat kap, a második terv készítője pedig 50 frtot. A pályamunkákat április 10-ig Túrkeve város polgármesteréhez kell benyújtani.

PÁLYÁZAT TERVKÉSZÍTÉSRE. Az «Építési és Műszaki Rajzoló Országos Egyesülete» 1898. évi első félévi pályázata: 1. A pályázatban csak egyleti tagok vehetnek részt. 2. Tervezendő egy, a Népszínház előtti térre felállítandó hirdetési oszlop, melyen a hirdetést felfogadó területen kívül egy óra, villamos lámpa és időjelző találjon elhelyezést. Az oszlop egyik részébe tervezendő azonkívül egy dohánytőzsdé elárusító ablak. 3. A hirdető oszlop

stílusa a tervezőre bízatik. 4. Kivántatik egy alaprajz, egy homlokzat és egy metszet 1 : 50 méretben. 5. A tervek 1898. évi május hó 15-én déli 12 óráig az egyesület titkárságához jeligés levél kíséretében adandók be. 6. Díj: az egyesületi ezüstérem. 7. A beérkezett tervek a döntés után 1 héti nyilvánosan ki lesznek állítva.

PÁLYATERVEK ISKOLAÉPÜLETRE. Morva-Fehértemplom városa egy fiu- és leányiskola épületének terveire és költségvetésére pályázatot hirdet. — A benyújtási határidő 1898. március 19. — Pályadíjak 500 frt és 200 frt. — A szükséges program, a helyzetrajz és egyéb feltételek a városi mérnöki hivatalnál tudhatók meg.

ERDÉSZETI HÁZ CÉLJAIRA a zágrábi k. erdészeti igazgatóság, alkalmas tervek és költségvetések nyerésére pályázatot hirdet. Az első díj 500 frt, a második díj 300 frt. A pályázatban csak magyar honpolgárok vehetnek részt. A jeligés levéllel ellátott pályaműveket 1898. május elsejéig a zágrábi k. erdőigazgatóságnál (Zrinyi-tér 16) kell benyújtani, a honnét az építési program és a helyzetrajz is beszerezhető.

Hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a sátoralja-ujhelyi felvételi épület átalakítására és kibővítésére szükséges építési munkák végrehajtására.

A tervek, a költségvetés, az egységárjegyzék, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati föltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött eltételek, Budapesten a magy. kir. államvasutak igazgatóságának magasépitményi ügyosztályában (Teréz-körut 56. sz. III. em. 14. ajtó) és Miskolczon az üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatokat legkésőbb 1898. évi márczius hó 29-én déli 12 óráig kell benyújtani alólirott igazgatóság építési főosztályánál (Teréz-körut 56. sz. II. emelet 10. ajtó.)

Az ajánlatokat 50 kros, az ajánlat mellékleteit ivenként 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és következő felirattal kell benyújtani:

«Ajánlat a sátoralja-ujhelyi felvételi épület átalakítására és kibővítésére»

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Az ajánlat benyújtását megelőző napon vagyis 1898. évi márczius hó 28-án déli 12 óráig 1200 azaz egyezerkettőszáz o. é. frt bánatpénzt kell a magy. kir. államvasutak központi főpénztáránál (Andrássy-ut 75. szám, földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénnyel adandók fel.

Budapest, 1898. évi február hóban.

Az igazgatóság.

(Utánnymás nem díjaztaik.)

Árlejtési hirdetmény.

A magy. vallásalap tulajdonát képező s Bács-Bodrogh vármegyébe kebeleztet Mélykút községhez tartozó tinójárasi puszta alább megnevezett részletein fennálló épületeknél szükségelt helyreállítások költségvetésileg, még pedig:

a III. számú bértelenen	11.443	frt	24	kr.
a IV. » »	5873	»	99	»
az V. » »	4692	»	99	»
a VI. » »	9485	»	63	»
a VII. » »	3188	»	32	»
	<hr/>			
	összesen	34.684	frt	17 kr.

erejéig engedélyeztetvén, ezen munkák biztosítása céljából az alulirt közalapítványi gazd. felügyelőségénél folyó évi március hó 29-én délelőtt 10 órakor zárt ajánlatokkal egybekötött szóbeli versenytárgyalás fog tartatni.

Szakértő vállalkozók ezen árlejtésre oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy 50 kros bélyeggel ellátandó zárt ajánlataikhoz vagy a szóbeli árveréshez 10⁰/₀ bánatpénzt tartoznak letenni. Utóajánlatok nem fogadtatnak el. A költségvetések és feltételek a felügyelőségi hivatalnál a rendes hivatalos órák alatt megtekinthetők. A zárt ajánlatokban a feltételek ismerése és elfogadása kijelentendő.

Kelt Cegléden, 1898. március hó 14.

A közalapítványi gazd. felügyelőség.

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTO

I. TŰZ-, SZÁLLITMÁNY- ÉS

KIADÁSOK.

Negyvenedik évi zárszámla 1897. január 1-től december 31-ig.

BEVÉTELEK.

	forint	kr.	forint	kr.		forint	kr.	forint	kr.
I. Tűzbiztosítás.					I. Tűzbiztosítás				
Kifizetett károk a viszontbiztosított rész levonása után...	1,649,740	29			Az 1896. évről áthozott készpénz díjtartalék a viszontbiztosított rész levonásával és minden megterhelés nélkül...	2,000,000	—		
Függőben maradt károk tartaléka...	175,175	50			467,154,016 frt 50 krnyi kötött biztosítások után, valamint a folyó évben lejárt díjrészekből befolyt díjak...	5,886,045	39		
Szerzési költségek a viszontbiztosított rész utáni bevétel levonásával...	236,245	95			levonva: törlesztett díjak...	705,342	32		
Jóvedelmi adó és bélyegilletékek...	124,821	89			viszontbiztosítási díjak...	820,409	20		
Postabérek...	51,776	65			lejárt visszabiztosítási díjrészek...	1,187,458	58	2,713,210	10
Adakozások közhasznú célokra 5.246 frt 28 kr. tartalék levonása után...	958	72			Az 1896. évben függőben maradt károk tartaléka...	118,120	63	5,290,955	92
A tűzbiztosítási üzletet terhelő igazgatási költségek...	551,215	90			II. Szállítmánybiztosítás				
Behajthatlan követelések leírása...	9,329	29			Az 1896. évről áthozott díjtartalék...	20,000			
A következő évek készpénz-díjtartaléka a viszontbiztosított rész levonása után és minden megterhelés nélkül...	2,706,000	—	4,799,264	19	18,668,202 frt 24 krnyi kötött biztosítások utáni díjak...	197,071	33		
II. Szállítmánybiztosítás.					levonva: törlesztett díjak...				
Kifizetett károk a viszontbiztosított rész levonásával...	57,682	93			viszontbiztosítási díjak...	127,434	59	139,377	80
Függőben maradt károk tartaléka...	23,365	23			Az 1896. évben függőben maradt károk tartaléka...	13,353	41	91,046	94
A szállítvány biztosítási üzletet terhelő szerzési és igazgatási költségek...	14,740	09			III. Jégbiztosítás.				
A következő évek készpénz-díjtartaléka a viszontbiztosított rész levonásával és minden megterhelés nélkül...	20,000	—	115,788	25	81,271,097 frt 90 krnyi kötött biztosítások utáni díjak...	1,742,690	78	1,742,690	78
III. Jégbiztosítás.					IV. Egyéb bevételek.				
Viszontbiztosítások és törlések...	413,956	37			Beváltott szelvények után, valamint egyéb befolyt kamatok és árfolyamnyereség eladott értékpapírok és idegen pénznemek után...	275,372	94		
Kifizetett károk a viszontbiztosított rész levonásával...	1,539,003	49			Társasági házak tiszta jövedelme...	25,498	81	800,871	75
Szerzési és igazgatási költségek a viszontbiztosítások utáni bevételek levonása után...	234,124	03						7,425,565	39
Behajthatlan követelések leírása...	3,539	32	2,190,623	21					
1897. évi nyereség...			319,889	74					
			7,425,565	39					

II. ÉLETBIZTO

KIADÁSOK.

Harmincötödik évi zárszámla 1897. január 1-től december 31-ig.

BEVÉTELEK.

	forint	kr.	forint	kr.		forint	kr.	forint	kr.
Törlesztett kötvények díja...	276,296	74			A mult évből áthozott díjtartalék			29,550,383	99
Visszaváltott kötvényekért...	419,854	61			Befolyt díjak: ez évben kiállított kötvények után...	460,499	08		
Halálesetek után kifizetett kárösszeg	1,050,907	92			az előbbi években kiállított kötvények után...	4,343,700	45		
Lejárt kiházasítási tőkékért...	1,292,827	24			a biztosított tőke emelésére fordított nyereségek...	19,055	33	4,823,254	86
Kiházasítási biztosításoknál haláleset következtében díjvisszatérítés...	39,671	99			Mult évi függőben volt károk és díjvisszatérítések tartaléka...			219,325	06
Függőben levő károk és díjvisszatérítések tartaléka...	241,653	24			Mult évi függőben volt kiházasítási tőkék tartaléka...			230,905	60
Függőben levő kiházasítási tőkék tartaléka...	229,137	60			Illetékek...			107,985	50
Évjáradékokért...	105,379	19			Kamatjövdelem...			1,355,263	55
Viszontbiztosítási díjak...	118,923	96							
Bélyegyekért...	94,827	42							
Irodaibér, postadíjak, nyomtatványok uti- és egyéb költségek...	234,507	15							
Tiszti fizetések...	86,068	75							
Jóvedelmi adóért...	6,458	08							
Orvosi díjakért...	43,160	62							
Szerzési és díjbehajtási költségek...	328,579	86							
Kisorsolt biztosítások tartaléka...	15,000	—							
Behajthatlan tartozások leírása...	14,556	74	4,597,811	11					
Díjtartalék ez év végén...			31,393,283	83					
1897. évi nyereség...			296,023	65					
			36,287,118	59				36,287,118	59

Budapest, 1897. december hó 31-én.

Kaczvinszky János, életbiztosítási könyvivő.

báró Harkányi Frigyes

Jeney Lajos,

Ormody Vilmos,

A fenti zárszámlákat és mérlegeket megvizsgálván, azokat a törvényben s az alapszabályokban meghatározott elvek

Budapest, 1897. március hó 15-én.

A FELÜGYELŐ

Gróf Batthyány Géza,

Giczey Samu,

Hajós

SITŐ TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

JÉGBIZTOSÍTÁSI ÜZLET.

VAGYON.

Mérlegszámla 1897. december 31-én.

TEHER.

	forint	kr.		forint	kr.
Elhelyezett tőkepenézek takarékpénztárak és bankoknál	1.570,374	28	Részvényalaptőke: teljesen befizetett 2000 egész részvény á 1000 forint	2.000,000	—
3.951,800 — Magyar földhitelintézet 4% -os korona értékű záloglevelek á 98-75 = 1.951,201 frt 25 kr.			Részvényalaptőke: teljesen befizetett 2000 fél részvény á 500 frt	1.000,000	—
1.470,000 — Magy. földhitelint. 4% -os talajjavítási és szabály. záloglevelek á 97-25 = 1.429,575 " — "			Társasági tartaléktőke	3.000,000	—
1.000,000 — Pesti magyar kereskedelmi bank 4% -os záloglevelek á 98-75 = 493,750 " — "			Külön tartalék	3.000,000	—
500,000 Egyesült budapesti fővárosi takp. 4% -os záloglevelek á 97-75 = 244,375 " — "			Tűzbiztosítási díjtartalék készpénzben a viszontbiztosított rész levonásával és minden megterhelés nélkül	2.000,000	—
424,800 — Budapest fi- és székváros 4% -os korona kölesön kötvény á 98-25 = 208,683 " — "			Szállítmány biztosítási díjtartalék készpénzben a viszontbiztosított rész levonásával és minden megterhelés nélkül	20.000	—
7.942 drb Magyar-francia biztosító részv. társasági részvények á 100 — = 794,200 " — "			Tűzbiztosítási függő károk tartaléka	175,175	50
1.084 drb Bécsi biztosító-társasági részvények á 260 — = 281,840 " — "			Szállítmány biztosítási függő károk tartaléka	23,365	23
15,000 — Pesti Lloyd társ. kötvények á 100 — = 15,000 " — "			Különféle hitelezők	483,247	10
A fenti értékpapírok után az év végéig esedékes kamatok 38,471 " 53 "	5,457,095	78	Előbbi évekről eddig fel nem vett osztalékok	2,683	—
Leszámított, visszleszámított és egyéb váltók	882,920	49	Első magyar ált. biztosító-társaság Lévy-alap	86,694	72
A társaság háza	650,000	—	Első m. ált. biztosító-társ. «Ezredéves alapítvány»	30,888	—
Erzsébetteri házak jelzálog-kölesön számla	460,000	—	Tisztviselők nyugdíjalapja	535,691	85
Különféle adósok:			Ormsody Vilmos-alap	10,014	44
a) Pénzkészlet és maradványok a képviselősegeknél	919,873	48	Életbiztosítási osztály folyó számlán	205,670	90
b) Maradványok idegen biztosító intézeteknél	375,046	27	1897. évi nyeresemény	319,889	74
Jégbiztosítási osztály folyó számlán	246,095	27			
Központi pénzkészlet	33,101	05			
	10,594,416	62		10,594,416	62

SITŐ TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

VAGYON.

Mérlegszámla 1897. december 31-én.

TEHER.

	forint	kr.		forint	kr.
Értékpapírok 28.366,007 frt 79 kr. ugyanis:			Díjtartalék	30.034,612	74
105,000 Kor. n. é. m. k. 4% -os korona. 99 frt 60 kr-ával	52,290	—	levonva a viszontbiztosítási díjtartalékokat	641,328	91
33,700 frtnyi m. k. 4% -os arany. 121 frt 50 kr-ával	40,945	50	Biztosítási alap	191,086	84
6.473,500 frtnyi m. földhitelintézet 4% -os zálogl. 98 frt 50 kr-ával	6.376,397	50	Kiházasítási tőkék nyeresége	540,421	51
6.393,000 frtnyi magyar földhitelintézet 4% -os talajjavítási és szabályozási záloglevelek 97 frt 25 kr-ával	6.217,192	50	Függőben lévő károk és díjvisszatérítések tartaléka	241,653	24
1.418,000 Kor. n. é. m. földh. int. 4% -os kor. zálogl. 98-75 frt-vel	709,137	50	Függőben levő kiházasítási tőkék tartaléka	229,137	60
929,500 frtnyi pesti m. keresk. bank 4 1/2% -os zálogl. 100 frt-vel	929,500	—	Díjleszállításokra vonatkozó nyeresemények tartaléka	236	10
68,000 frt pesti m. kereskedelmi bank 4 1/2% -os községi kölesön kötvényei 100 frt-ával	68,000	—	Tulélési csoportok számlája	62,941	93
101,000 frt kisbirt. orsz. földh. int. 4 1/2% -os zálogl. 100 frt-vel	101,000	—	Előre fizetett díjak 1898. évre	3,198	47
90,000 frt kisbirt. orsz. földh. int. 5% -os zálogl. 100 frt-ával	90,000	—	Fel nem vett nyeresemények 1896. évről	43	81
300,000 frtnyi m. takp. közp. jelz. bankja 4 1/2% -os zálogl. 100 frt-vel	300,000	—	Kisorsolt biztosítások tartaléka	15,000	—
139,000 frtm. orsz. közp. t. pénzt. 4 1/2% -os zálogl. 100 frt-ával	139,000	—	Viszontbiztosító intézetek és mások követelése	14,252	10
742,000 frtnyi e. b. főv. t. pénztár 4 1/2% -os zálogl. 100 frt-vel	742,000	—	1897. évi nyeresemény	296,023	65
29,500 frtnyi magy. jelzálog-hitelbank 4% -os nyeresemény-kölesön kötvényei 123 frt 50 kr-ával	36,432	50			
Magy. jelz.-hitelb. 4% -os köles. 5 db nyer. jegye 22 frt-ával	116	—			
280,000 frt m. jelz.-hitel-bank 4 1/2% -os zálogl. 100 frt-ával	280,000	—			
2.467,400 frtnyi Bpest főv. 4 1/2% -os kölesönkötv. 100 frt-ával	2.467,400	—			
1.689,500 frtnyi m. k. államv. ezüstközl. 4 1/2% -os kötv. 100 frt-vel	1.689,500	—			
97,400 frtnyi m. k. kel. v. államk. 5% ar. kötv. 120 frt 50 kr-vel	117,367	—			
199,800 frtnyi m. k. 4% -os földterherment. kötv. 97 1/2 frt-ával	194,305	50			
6.514,000 frtnyi m. k. italm. jogkárta. 4 1/2% -os kötv. 100 frt-vel	6.514,000	—			
Besztercezb. -brezovai és piski v. -hunyadi vasuti els. köt. 40,000 frtnyi egyesített államadósság 4 1/2% -os papíráradék (május-november lejár) 101 frt 75 kr-ával	980,445	67			
510,945 Lire 75 c. olasz 5% -os áradék és kamatai	40,700	—			
Tulélési csoportok értékpapírjai: 62,000 frtnyi magy. kir. italmérségi jogkárta. 4 1/2% -os kötvények 100 frt-vel	227,284	12			
1897-ben esed. kam. és elszám. pénzküldemények	62,000	—			
Jelzálog-kölesönök	252,522	76			
Kötvény-kölesönök	192,486	24			
Viszontbizt. kötvény-kölesönök	3.187,628	—			
A központ tartozása folyó számlán	8,420	69			
Vezér- és főgynökségek és mások tartozásai	205,670	90			
	774,542	70			
	32.987,279	08		32.987,279	08

G A T Ó S Á G:

báró Schosberger Zsigmond,

szerint készülteknek és azok egyes tételeit a fő- és segédkönyvekkel teljesen megegyezőnek találtuk.

BIZOTTSÁG:

József,

Jekelfalussy Lajos,

László Zsigmond.

Szende Károly, a központi könyvezés főnöke.

gróf Zichy Nándor.

Sok fáradságos kísérletezés után
végre sikerült egy

vegyileg präparált olajfestéket

előállítani, mely a fát és vasat
kitűnően conserválja. Minden
építész-vállalkozónak különö-
sen ajánlatos.

Wendauer L. Róbert

vegyi olajfestékgyár.

Budapest, Váci-ut 20.

Prospektus ingyen.

Fogak és fogsorok.

Rágáshoz és beszéléshez használható a leg-
újabb rendszer szerint

csakis

RÓNA IMRE

fogspeciálistánál

Budapest, VI. ker., Király-utca 47. szám
a terézvárosi templom átellenében.

Felvonókat

villamos, hydraulikus, gép- és kézi-
üzemre berendezve, szállít

FREISSLER ANTAL

BUDAPEST,

VI. ker., Dávid-utcza 2. sz.

SCHLICK^{FÉLE}

vasöntöde és

gépgyár részvénytársaság BUDAPEST.

Gyár és irodák:

VI., külső Váci-ut 1696—1699

Ajánlja magát következők készítésére és
szállításra, úgymint: vashidak és tetőszer-
kezetek, szögecselt és hengerelt vastartók,
gőzkazánok és gőzgépek, zsillipek, át-ere-
szek, jónak bizonyult rendszer szerint, kör-
szivattyúk, vízvezetési csövek, minden
nagyságban, felhuzók kézi-, víz- és gőzerőre.

Minden kiállításon első díjat nyert,

Universalis műszereket,

theodolitokat és tachymétereket,

Szintező műszereket,

mérőasztalokat irányzóvonalzóval,

acél- vagy vászon-mérőszalagokat,

pantografokat, planimétereket,

Praecizios rajzoló eszközöket,

Trianguláló 9—12-szeresen nagyító tábori messzelátó-
kat, valamint mindenféle optikai mérő műszereket a
legszigorubb pontossággal gyártanak.

Neuhöfer és fia,

Bécs, I., Kohlmarkt 8.

os. és kir. udv. műszerészek és mechanikusok.

Minden műszert készletben tartanak és garanciával
pontosan reklifikáltan szállítanak.

Más gyárakban készített műszereket is pontosan és
rövid idő alatt javítanak.

**A nem megfelelőket akadálytalanul ki-
cserélik; illusztrált katalógust ingyen
és bérmentve küldenek.**